

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sinikka Löfbacka e1601251

KYLÄYHTEISÖ ON PALANNUT KAUPUNKIIN

Toimintatutkimus yhteisöllisyyden muodostumisesta uudessa kerrostalossa

Ylempi AMK-tutkinto
Sosiaali- ja Terveysalan kehittäminen ja johtaminen
2019

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sinikka Löfbacka
Opinnäytetyön nimi	Kyläyhteisö on palannut kaupunkiin. Toimintatutkimus yhteisöllisyyden muodostumisesta uudessa kerrostalossa.
Vuosi	2019
Kieli	suomi
Sivumäärä	85 + 1 liite
Ohjaaja	Hannele Laaksonen

Tämän kvalitatiivisen toimintatutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten yhteisöllisyys kehittyi uudessa Lakeankulman kerrostalossa. Talo oli alkuaan suunniteltu ikäihmisten asuinyhteisöksi, mutta tutkimuksen alkaessa talon asukkaista puolet oli ikäihmisiä ja puolet nuoria aikuisia. Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää eri-ikäisille ikäihmisille sopivia aktivointikeinoja sekä sellaisia konkreettisia keinoja, jotka edistivät yhteisöllisyyden kehittymistä.

Tutkimuksen aineistona olivat teemahaastattelut, havainnointi sekä dokumenttievaluointi. Haastatteluja tehtiin ikäihmisistä koostuvalle ryhmälle (n=8) kahteen otteeseen, haastattelut tehtiin pääosin yksilöhaastatteluina. Ensimmäiset haastattelut tehtiin syksyllä 2017 ja toiset haastattelut tehtiin keväällä 2018. Haastattelujen lisäksi tämän tutkimuksen osana oli toiminta kerrostalon asukaskerhossa. Kerhon toimintaa tutkittiin havainnoinnin kautta ja havainnointiin liittyvää toimintaa dokumentoitiin päiväkirjan avulla.

Kaikki haastateltavat halusivat yhteisöllisyyttä, mutta eri tavalla. Toiset halusivat saada uudesta asuinyhteisöstä sellaisia tuttavuuksia, joiden kanssa voisi tehdä erilaisia asioita, jopa käydä kylässä toistensa luona. Toiset taas eivät halunneet tehdä muiden asukkaiden kanssa juuri mitään, tai heille pelkkä tervehtiminen tavatessa riitti.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että yhteisöllisyyden kehittyminen tapahtuu vähitellen. Kehittyminen tapahtuu hieman nopeammin, mikäli toimintaa aktiivisesti kehitetään. Vuorovaikutus on tärkeää yhteisöllisyyden kehittymisessä ja vuorovaikutustilanteiden aktiivinen lisääminen lisää myös yhteisöllisyyttä. Tällaisia konkreettisia keinoja olivat esimerkiksi yhteiset tapahtumat.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Sinikka Löfbacka
Title	The Village Community Is Back in the City. Action Research on How a Community Is Formed in a New Apartment Building
Year	2019
Language	Finnish
Pages	85 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Hannele Laaksonen

The goal of this qualitative action research was to find out, how a community is developing in a new apartment building, Lakeankulma. From the beginning the house was planned to be as a house for elderly people, but in the beginning of this study, a half of the inhabitants were elderly people and a half were young adults. The purpose of this study was to find out good and appropriate ways to active elderly people in different ages. A further purpose was to find out that kind of concrete ways there are to promote the development of a community.

The material of this research were theme interviews, observation and document evaluation. The interviews were carried out twice with a group of elderly people (n=8) and they were mainly individual interviews. The first interviews were carried out in autumn 2017, and the second in spring 2018. A part of this study was to research also the activity of the community, whose members were some of the inhabitants. This activity was studied by observation and by documents. The observations were documented in the form of a diary.

All the interviewees wanted to have a sense of community but in different ways. Some of the inhabitants hoped to make new friends with whom they could do different things or even go and visit each other's home whereas some other inhabitants did not want to do anything with other inhabitants, just say hello when meeting someone.

According to the results of this research, the development of the sense of community begins gradually. If it is actively developed, it can develop a little faster. Interaction is very important when developing the sense of community. With more interaction and with concrete ways such as organizing common events, one can increase the sense of community.

Keywords Community, elderly people, living , well-being

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	9
3	LAKEANKULMAN PUITTEET	10
	3.1. Lakeankulma: rakennukset ja tilat	10
	3.2. Diakonialaitoksen toimipiste	13
	3.3. Lakeankulman asukaskerho	15
4	YHTEISÖ, YHTEISÖLLISYYS, IKÄIHMISET	17
	4.1. Yhteisö ja yhteisöllisyys	17
	4.1.1. Yhteisöllisyyden muodostumiseen vaikuttavat asiat	19
	4.1.2. Yhteisöllinen asuminen	20
	4.1.3. Tutkimuksia yhteisöllisestä asumisesta	22
	4.2. Ikäihmiset yhteisössä	25
	4.2.1. Ikäihmisten toimintakyky	26
	4.2.2. Ikäihmisten terveys ja yksinäisyyden tunne	27
	4.2.3. Ikäihmisten asuminen ennen, nyt ja tulevaisuudessa	29
	4.2.4. Asuinympäristö	32
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	34
	5.1. Kvalitatiivinen toimintatutkimus	35
	5.2. Tutkimuksen kohderyhmä	36
	5.3. Aineiston keruumenetelmät	36
	5.3.1. Haastattelujen toteutus	38
	5.3.2. Havainnoinnin toteutus	40
	5.4. Analyysimenetelmät	41
6	TULOKSET	46
	6.1. Yhteisöllisyyden kehittyminen	48
	6.1.1 Muuton syyt	48

6.1.2	Yksinäisyyden tunne muuton jälkeen	49
6.1.3	Voimavarat muuton jälkeen	50
6.2.	Yhteisöllisyys näkemyksenä ja kokemuksena	53
6.2.1	Yhteisöllisyyden kuvaus	53
6.2.2	Yhteisöllisyyden kehittyminen Lakeankulmassa	54
6.2.3	Yhteisöllisyyden kehittämisen odotuksia ja ehdotuksia	56
6.2.4	Vastaajien suhtautuminen yhteisöllisyyteen	58
6.3.	Lakeankulman asukaskerhon toimintatapa	60
6.3.1	Asukaskerhon ajankohta ja osallistujat	60
6.3.2	Asukaskerhon ohjelma.....	61
7	POHDINTA	65
7.1.	Tutkimusetiikka	65
7.2.	Tutkimuksen luotettavuus	67
7.2.1.	Validiteetti	68
7.2.2.	Reliabiliteetti	69
7.3.	Keskeiset tulokset	71
7.4.	Johtopäätökset	74
	LÄHTEET	78
	LIITE.....	86

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuva 1.	Lakeankulman kerrostalo	s. 10
Kuva 2.	Lakeankulman kerrostalon asemapiirros	s. 12
Kuva 3.	Lakeankulman kellarikerroksen pohja-piirros	s. 13
Kuvio 1.	Toimintatutkimuksen prosessin toistuva sykli	s. 35
Kuvio 2.	Kvalitatiivinen toimintatutkimus	s. 45
Taulukko 1.	Teemahaastattelun teemat	s. 38
Taulukko 2.	Esimerkki aineiston redusoinnista	s. 42
Taulukko 3.	Esimerkki aineiston klusteroinnista	s. 43
Taulukko 4	Esimerkki aineiston abstrahoinnista	s. 44
Taulukko 5.	Havainnoinnin keräämisen pohjamalli	s. 44
Taulukko 6.	Tutkimuspäiväkirjamerkintöjen analysoinnin pohjamalli	s. 44
Taulukko 7.	Sisällönanalyysi	s. 46
Taulukko 8.	Asukaskerhon ohjelmat	s. 61

LIITELUETTELO

LIITE 1. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

”Kyläyhteisö on palannut kaupunkiin”, toteaa korttelivalmentaja Miia Karppinen sanomalehti Pohjalaisen artikkelissa joulukuussa 2017. Karppisen työhön kuuluu suunnitella, mitä kaikkea Helsingin Jätkänsaaren Sukupolvienkorttelin asukkaat voisivat tehdä yhdessä. Jätkänsaaren Sukupolvienkortteli koostuu eri-ikäisistä ja erilaisissa elämänvaiheissa olevista asukkaista ja sen rakentamista on osittain edeltänyt tutkimus suomalaisten käsityksistä yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyyden tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, minkälaisia palveluja kaivattiin lähelle omaa asuinpaikkaa. (Karppinen 2017.)

Yhteisöllinen asuminen kiinnostaa tänä päivänä muuallakin Suomessa, ei vain Helsingin Jätkänsaaressa. Tosin jokainen yhteisöllinen asuinyhteisö on omanlaisensa ja yhteisöllisyyden aste voi erota paljonkin toisistaan. Länsi-Suomen Diakonialaitos aloitti vuosia sitten yhteistyön Lakea Oy:n kanssa, tämän aloittaessa uuden asuinkerrostalon – Lakeankulman – suunnittelun ja sitten rakentamisen. Teemana oli ”yhteisöllinen asuminen”, ja tarkoituksena oli luoda uutta asumismuotoa erityisesti ikäihmisille. Kaupungissa toimintansa aloittanut Länsi-Suomen Diakonialaitos sai toimipisteensä uuteen Lakeankulman kerrostaloon ja se alkoi myydä kotihoito- sekä siivouspalveluja.

Yhteisöllinen asuminen ja yhteisöllisyys muutoinkin ovat äkkiä nousseet suosituiksi aiheiksi erilaisissa tutkimuksissa ja artikkeleissa. Ottaessani vastaan Diakonialaitoksen uuden toimipisteen vastaavan hoitajan toimen, yhteisöllisyyden käsite oli läsnä heti alusta lähtien. Yhteisöllisyys muodostui siten luonnollisesti myös opinnäytetyöni aiheeksi. Kiinnostuin nimenomaan siitä, miten uuteen asuinyhteisöön voidaan luoda yhteisöllisyyttä ja miten yhteisöllisyys kehittyy. Mietin myös sitä, onko edes mahdollista suhteellisen lyhyessä ajassa saada aikaan ”yhteisöllistä asumista”. Tutkimuksesta muodostui laadullinen toimintatutkimus haastateluineen.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, kuinka yhteisöllisyys uudessa asumisyhteisössä kehittyi ja miten sitä voi aktiivisesti kehittää. Tarkoituksena oli myös selvittää, mitkä ovat ne keinot, joilla yhteisöllisyyttä luodaan asumisyhteisöön. Tavoitteena oli löytää sellaisia keinoja, joiden avulla asukkaat itse pystyvät kehittämään taloon yhteisöllisyyttä ja samalla asukkaiden asuinmukavuus lisääntyy.

Tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Miten yhteisöllisyys kehittyy uudessa asuinyhteisössä?
2. Miten uudessa yhteisössä löytää sopivat aktivointikeinot eri-ikäisille ikäihmisille?
3. Mitkä ovat konkreettiset keinot yhteisöllisyyden edistämiseksi?

3 LAKEANKULMAN PUITTEET

Kun Lakea rakennuttajana sekä Länsi-Suomen Diakonialaitos aloittivat yhteistyönsä, oli tarkoituksena luoda Lakeankulmaan yhteisöllistä asumista ikäihmisille. Länsi-Suomen Diakonialaitoksen toimitusjohtaja Aku Keltto kertoi, että asuntojen on tarkoitus olla ikäihmisten loppuelämän koteja ja sitä varten Diakonialaitos avaa uuden yksikkönsä Vaasaan, Lakeankulmaan. Tarkoituksena oli helpottaa ikäihmisten elämää tuomalla palveluja mahdollisimman lähelle heitä. (Keltto 2016.)

3.1. Lakeankulma: rakennukset ja tilat

Kuva 1. Lakeankulman kerrostalo (Kuva: S. Löfbacka)

Lakeankulman kerrostalo (kuva 1) on valmistunut elokuussa vuonna 2017, ja sen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Aitoaho & Viljanen (Vaasan Lakeankulman Portti 2016). Lakeankulman ensimmäiset asukkaat muuttivat taloon heti elokuun lopussa. Esittelylehtisen (Vaasan Lakeankulman Portti 2016) mukaan Lakeankulma sijaitsee keskeisellä paikalla Vaasassa, vain kävelyetäisyyden päässä monesta keskeisestä palvelusta. Lähimpään ruokatarvikekauppaan on matkaa 100 metriä, kauppatorille 1 kilometri, rautatieasemalle 900 metriä. Urheilu- ja liikun-

tapaikoista uimahallille on matkaa 1,1 kilometriä, jäähallille 2 kilometriä, jalkapallokentälle 1,2 kilometriä, kuntosalille 200 metriä, tenniskentälle 1,4 kilometriä. (Vaasan Lakeankulman Portti 2016.) Lakeankulmaa vastapäätä sijaitsee poliisitalo, ja Lakeankulman viereisellä tontilla on verovirasto. Terveysasema sijaitsee 1,5 kilometrin päässä ja sairaala 1,4 kilometrin päässä sekä lähin apteekki 1,4 kilometrin päässä. Lakeankulman kiinteistössä sijaitsee lounasravintola, josta voi tilata lounaan myös kotiin kuljetettuna.

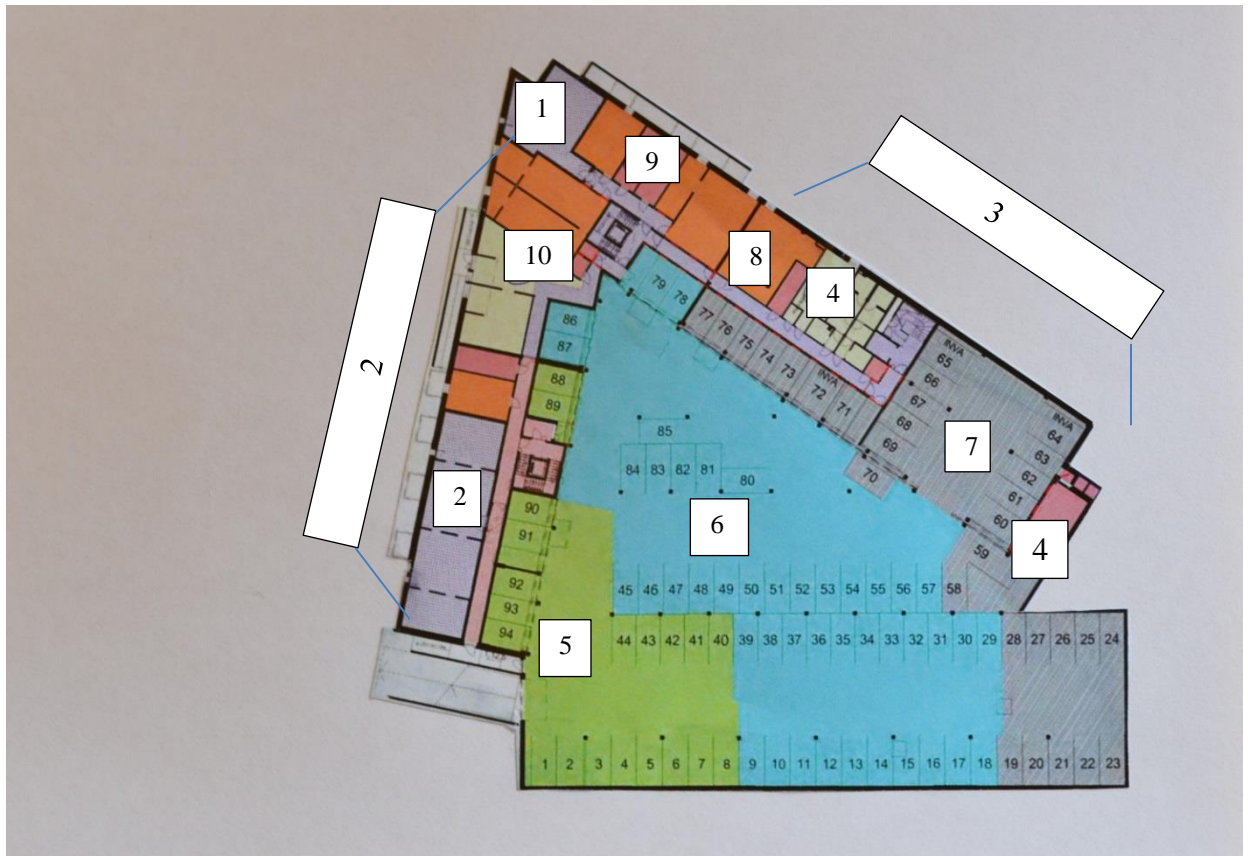
Lakeankulman kerrostalo koostuu kolmesta eri asuntoyhtiöstä, joissa jokaisessa on erityyppisiä asuntoja: omistus-, osaomistus- ja vuokra-asuntoja. Kerrostalo on L-kirjaimen muotoinen, rappukäytäviin on käynti pääasiassa sisäpihalta. Lisäksi taloon sisälle pääsee talon alle rakennetusta autohallista sekä pyöräkellarin ovesta. C-rappuun pääsee myös kadun kautta, lounasravintolaan vievästä ovesta. Talo on näyttävän näköinen, sillä keskimäinen osa - B-rappu - kohoaa 8 – kerroksen korkeuteen. A- ja C-raput keskimäisen tornin vieressä ovat matalampia, 4- ja 5-kerroksisia. Kellarikerroksessa (kuva 3) on autohalli ja talon päästä päähän kulkeva käytävä. Siitä on mahdollisuus päästä saunaan sekä pesutupaan, jotka ovat kellarissa. Kellarikerroksessa sijaitsevat myös asuntokohtaiset varastot ja erilaiset tekniset tilat. Yhteisiä harrastetiloja tai varsinaista kerhohuonetta ei talossa ole. (Vaasan Lakeankulman Torni 2016.)

Asunnot ovat erikokoisia ja erimallisia, B-rapun asunnoista osa on jopa epäsymmetrisiä. Asunnot ovat kooltaan 30,5 – 118,5 neliometriä. Yhteensä näissä kolmessa asuntoyhtiössä asuntoja on 146 kappaletta. Asuntojen suunnittelussa on kiinnitetty huomiota esteettömyyteen, mikä näkyy muun muassa tilavina kylpyhuoneina. Isoissa kylpyhuoneissa on tilaa liikuntarajoitteistenkin asukkaiden toimia, lisäksi kylpyhuoneeseen voidaan asukkaan pyynnöstä kiinnittää erilaisia tuki arkipäivän toimintoja helpottamaan. Kylpyhuoneen tilavuudesta kertoo myös se, että sinne voi asukas myöhemmin ostaa vaikka pienen saunan. Kaikissa asunnoissa on parveke, joko pienempi tai suurempi ja suurimmissa asunnoissa parvekkeita on jopa kaksi. Parvekkeenoven avaamista helpottaa liukuovimainen ratkaisu. (Vaasan Lakeankulman Portti 2016.)

Kuva 2. Lakeankulman kerrostalon asemapiirros (Kuva: Vaasan Lakeankulman Portti)

Lakeankulman piha-alue (kuva 2) on suojassa liikenteeltä talon sisäpihalla. Tosin aamupäivällä lounasravintolan pakettiautojen lähtiessä kuljettamaan tilattuja lounaita, pihalla voi olla muutama auto. Varsinaisia autopaikkoja pihassa on 5-6 kpl, ja ne on tarkoitettu vieraille. Piha on katettu osittain laatoituksella, osittain nurmikolla. Nurmikkoalueella on lapsille keinut sekä liukumäki ja pienehkö hiekkalaue. Pihassa on lisäksi ruohokattoinen ulkovarasto, matontuuletusteline sekä yksi penkki. Pihan viihtyisyyttä lisättiin istuttamalla pihaan ensimmäisenä syksynä omenapuita, mutta ensimmäisen talven aikana jänikset järsivät täysin puiden rungot.

1. As. Oy Vaasan Lakeankulman torni
2. As. Oy Vaasan Lakeankulma
3. As Oy Vaasan Lakeankulman portti
4. Yhteiset tilat, ulkoiluvälinevarastot/jätetila
5. Pysäköintitilat As Oy Vaasan Lakeankulma
6. Pysäköintitilat As Oy Vaasan Lakeankulman torni
7. Pysäköintitilat As Oy Vaasan Lakeankulman portti
8. Yhteiset tilat, väestönsuojat, irtaimistovarastot
9. Tekniset tilat
10. Irtaimistovarastot

Kuva 3. Lakeankulman kellarikerroksen pohjapiirros (Kuva: Vaasan Lakeankulman Portti)

3.2. Diakonialaitoksen toimipiste

Länsi-Suomen Diakonialaitoksen säätiön omistama PDL-Palvelut Oy oli päättänyt Vaasan toimipisteen perustamisesta hallituksensa kokouksessa 4.4.2016 (§ 10). Vuokrasopimus toimiston tiloista allekirjoitettiin 10.11.2016. (Heinikangas 2019.) Vaasan toimipisteen palveluvalikoimiin päätettiin ottaa kotihoitopalvelu sekä siivouspalvelu, koska ne palveluina tukivat hyvin toinen toistaan (Säike 2019).

Länsi-Suomen Diakonialaitoksen toimipiste avattiin kerrostalon ensimmäiseen kerrokseen. Lakeankulman ikäihmisille palvelujen saatavuus samasta talosta voisi mahdollistaa asumisen omassa kodissaan loppuelämänsä ajan. Diakonialaitoksen toimipiste sijaitsi Lakeankulman B-portaan huoneistossa, joka jo talon rakennusvaiheessa suunniteltiin tällaista toimintaa varten. Toimipisteessä oli vastaanottohuone toimistoinen sekä keittiö, jossa asukaskerho pidettiin. Keittiön pöydän ääressä pidettiin palavereja niin työntekijöiden kuin asiakkaidenkin kanssa. Vastaanottohuoneesta johti ovi lounasravintolan puolelle, mutta ovi oli aina lukossa.

Diakonialaitoksen toimipisteen henkilökuntaan kuuluivat vakituisina työntekijöinä vastaava hoitaja sekä laitoshuoltaja. Yksi työntekijä toimi sijaisena sekä kotihoitopalvelussa että DiaSiivouksessa. Lisäksi yksikössä työskenteli tilapäisesti muutamia lähihoitajia. Diakonialaitos tarjosi sairaanhoito-, kotihoito- ja siivouspalveluja. Palvelut eivät rajoittuneet pelkästään Lakeankulman asukkaille, vaan niitä myytiin myös ulkopuolisille asiakkaille. Vastaavan hoitajan työtehtäviin kuuluivat kotihoitopalveluiden ja hallinnollisten töiden lisäksi myös sairaanhoidolliset tehtävät sekä asukaskerhon pitäminen ja sen toiminnan suunnitseminen. Toimipisteen myytävinä sairaanhoitajan palveluina olivat muun muassa haavahoidot, korvahuuhtelut, tikkienpoistot sekä verinäytteiden otto.

Diakonialaitoksen toimipiste halusi palvella lakeankulmalaisia monin eri tavoin. Oli tarkoitus, että toimistolta saattoi tulla kysymään neuvoa asiaan kuin asiaan ja hakemaan apua, kuten esimerkiksi silloin, kun avaimet olivat pudonneet hissikui luun, tai kun oli ihmetelty naapurihuoneistosta kuuluvaa erikoista ääntä. Joskus oli käytävässä halattu ja lohdutettu surullista asukasta. Kotihoitopalvelutyö oli joustavaa asiakaslähtöistä, asiakkaat huomioonottavaista sekä laadukasta hoivaa. Siinä painotettiin ammatillisia tehtäviä, kuten lääkkeisiin ja hoidollisiin tehtäviin liittyviä asioita, mutta voitiin kotipalveluun varatun ajan puitteissa tehdä myös muuta. Joskus leikattiin asiakkaan hiuksia, pestiin pyykkiä tai jopa hoidettiin puutarhaa. Tarkoitus oli, että asiakkaalle jäi aina kokemus välittävästä ja kiireettömästä hoidosta.

DiaSiivous huolehti Lakeankulman rappukäytävien ja yleisten tilojen siisteydestä. Suurimman osan laitoshuoltajan työajasta veivät kuitenkin kotisiivoukset, joita oli

Lakeankulman lisäksi ympäri kaupunkia. Laitoshuoltaja pakkasi siivousaineet ja välineet autoonsa ja suuntasi kohti tilattua siivouskäyntiä Vaasan kaupungin alueella. Ikäihmisillä sekä muillakin sellaisilla ihmisillä, joiden toimintakyky oli alentunut joko pysyvästi tai tilapäisesti, oli mahdollisuus saada siivouspalvelut alennetulla hinnalla ja tämä teki siivouksista todella suosittuja erityisesti ikäihmisten keskuudessa. Myös lapsiperheet löysivät palvelun.

3.3. Lakeankulman asukaskerho

Yksi keskeisimmistä toiminnoista Lakeankulman uudessa asuinyhteisössä oli Diakonialaitoksen toimistolla kerran viikossa pidettävä maksullinen asukaskerho talon asukkaille. Toimintaa suunniteltaessa oli päätetty, että mahdollisuus osallistua asukaskerhoon sisältyy peruspalvelusopimukseen, johon kuului myös sairaanhoitajapalvelut kerran viikossa. Monet ikäihmiset eivät kuitenkaan halunneet maksaa peruspalvelusopimuksesta ja he perustelivat sitä sanoen, etteivät vielä tarvitse sairaanhoitopalveluja. Tämän johdosta kerhon toiminta erotettiin sairaanhoidon vastaanottoiminnasta ja sen jälkeen halutessaan asukas saattoi osallistua pelkästään kerhotoimintaan. Otettiin käyttöön myös kerhon kertamaksun mahdollisuus. Kerho kokoontui kerran viikossa, samana päivänä, samaan aikaan. Kokoontumispäivä oli ensimmäisistä kerroista muuttunut, kerholaisten ehdotuksesta. Kerholaisten vakiinnuttua tietyksi ryhmäksi, osallistujat kutsuttiin kerhoon aina tekstiviestillä. Kerhon vakiojäsenet omaksuivat pian tietyn istumajärjestyksen. Ei välttämättä tiedetty toisten nimiä, mutta puhuttiin ”siitä rouvasta”, joka istui ”tuossa” paikassa.

Ensimmäisten kuukausien jälkeen kerhoon alkoi muodostua ns. ydinjoukko, joka viihtyi viikkotapaamisissa niin hyvin, että ei malttanut kerhoajan loputtua lähteä pois. Kerhon pitäjän piti jo ”hätistellä” väkeä pois kerhon päätyttyä, jotta hän voisi jatkaa muita työtehtäviään omissa työtiloissaan. Ennen Diakonialaitoksen toimipisteen avaamista oli suunniteltu, että asukaskerho pidettäisiin toimiston vieressä sijaitsevassa lounasravintolassa. Koska kerhon ajankohta piti olla kerhonpitäjän työaikana ja lounasravintola on avoinna myös ulkopuolisille kello 15:een saakka, erillisten kabinettien puuttuessa mahdollisuus yksityisyyteen ravintolan puolella oli vähäistä. Sen vuoksi kerho jatkoi toimintaansa Diakonialaitoksen tiloissa, kos-

ka osallistujineen sinne hyvin mahtuikin. Diakonialaitoksen tarkoituksena oli ker-
ran viikossa pidettävän ohjatun kerhon lisäksi kannustaa asukkaita perustamaan
itsekin erilaisia kerhoja, omien mielenkiintojensa mukaan. Tällaiset pienimuotoi-
set kerhot voisivat kokoontua vaikka jonkun asukkaan kotona.

4 YHTEISÖ, YHTEISÖLLISYYS, IKÄIHMISET

Väestöliiton mukaan (2018) maailma voidaan jakaa yksilökeskeisiin ja toisaalta yhteisöllisyyttä korostaviin kulttuuripiireihin. Perheen merkitys eroaa näissä kahdessa näkökannassa. Yksilökeskeisessä kulttuurissa perhe tarkoittaa ydinperhettä. Tällaisessa yhteiskunnassa asukkaat olettavat, että jokainen huolehtii lähinnä itsestään ja ehkä jossain määrin myös läheisistään. Ajatuksena on, että yhteiskunnan tehtävä on verorahojen avulla huolehtia heikompiosaisista. Yhteisöllinen kulttuuri taas käsittää perheen laaja-alaisemmaksi yksiköksi, joka voi olla monesta sukupolvesta koostuva heimo tai kyläyhteisö. Tunnusomaista tällaiselle perheelle on sen jäsenten riippuvuus toinen toisistaan ja huolenpito vähempiosaisista perheenjäsenistä. Yhteisön etu asetetaan aina oman edun edelle. (Väestöliitto 2018.)

4.1. Yhteisö ja yhteisöllisyys

Lehtonen (1990) on määritellyt yhteisön jo muutama vuosikymmen sitten, mutta hänen kuvaustaan yhteisöstä voidaan edelleen pitää ajankohtaisena. Lehtosen mukaan yhteisössä ihmiset ovat yhdessä ja tekevät yhteistyötä, jotta pystyvät parantamaan elinehtojaan. Yhteisöllä on päätösvalta siitä, kuinka toimitaan ja kuinka toimintaresursseja käytetään. Toiminnan yhteisössä tulee perustua vapaaehtoisuuteen sekä myös demokraattisuuteen ja tasa-arvoisuuteen. Yhteisöllä voi olla yhteisiä perusteita (esimerkiksi taloudelliset tai poliittiset) tai tavoitteita (esimerkiksi hoito- tai työyhteisö). Yhteisöä voidaan määritellä myös vuorovaikutuksen luonteen mukaan, esimerkiksi aatteellisia yhteisöjä. Vaikka yhteisö muodostuu näkyvämmienkin sopimusten varaan, yhteisön jäsenillä pitää olla jotain yhteistä. (Lehtonen 1990, 15, 17 – 29.)

Suhosen (2004) mukaan yhteisö tarvitsee vuorovaikutusta toimiakseen, mutta vuorovaikutus ei synny hetkessä eikä pakolla. Yhteisöön kuuluvien tulee voida tavata toisiaan, ja heillä tulee olla tapaamiseen jokin yhteinen tila tai paikka. Vuorovaikutus ja tila eivät pelkästään takaa yhteisöä, vaan tarvitaan pysyvyyttä ja muuttumattomuutta. Nämä yhdessä saavat aikaan kiintymyksen, sitoutumisen ja yhteenkuuluvuuden tunteen. Kaikista näistä yhdessä syntyy luottamus. Yhteisön

jäsenelle kehittyä omanlainen identiteetti, kun hän tuntee kuuluvansa johonkin. (Okulov 2008, 44.)

Okulov (2008) on määritellyt yhteisön tärkeimmiksi vaikuttavista tekijöistä toiminnan, arvojen sekä tilan lisäksi sosiaalisen tuen. Sosiaalisella tuella on monta eri määritelmää, sillä perinteisesti se on jaettu viralliseen ja epäviralliseen, lähiyhteisöjen ja muodollisten yhteisöjen antamaan (Okulov 2008, 48). Opetushallitus (2013) pitää yhteisöllisyyttä tärkeänä sen vuoksi, että yhteisöllisyyden myötä yksilön sosiaalinen pääoma lisääntyy yhteisön jäsenten keskinäisen luottamuksen, avoimen kommunikaation, vuorovaikutuksen ja osallistumisen ansiosta. Tunteet ovat tärkeitä yhteisöllisyyden kehittymisessä. Yksilö tuntee kuuluvansa yhteisöön. Hän myös tuntee itsensä tarpeelliseksi, hyväksytyksi ja arvokkaaksi. (Opetushallitus 2013.)

Yhteisöllisyyden kuvataan olevan yhteenkuuluvuutta, keskinäistä kunnioitusta sekä luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Yhteisöllisyyttä kuvaavat myös vastavuoroisuus, vertaistuki ja apu yhteisöltä. Yhteisössä toimitaan ja ollaan yhdessä, hyväksytään velvollisuudet ja vastuun ottamiset toiminnasta. Kaikilla on myös mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. (Jolanki, Leinonen, Rajaniemi, Rappe, Räsänen, Teittinen & Topo 2017, 12.)

Lång (2011) pitää yhteisöllisyyttä käsitteenä epäselvänä, mutta se kuvaa hänen mielestään asukasyhteisössä vallitsevia sosiaalisia suhteita. Toiset suhteet ovat heikompia ja toiset vahvempia. Yhteisön sisällä voi olla pienempiä ryhmiä, jotka perustuvat erilaisiin intresseihin. Toiminta asukasyhteisössä kilpailee asukkaiden huomiosta useiden erilaisten mahdollisuuksien joukossa ihmisten vapaa-aikana. Ihmiset saattavat olla useiden eri yhteisöjen jäseniä. Asukastoiminta saattaa korostua silloin, kun on elämänvaiheensa vuoksi enemmän sidottuna kotiin. Tämä selittää esimerkiksi nuorison osallistumattomuuden erilaisiin toimintoihin. (Lång 2011, 58 – 59.)

4.1.1. Yhteisöllisyyden muodostumiseen vaikuttavat asiat

Entisaikoina maaseudulla kylien yhteisöllisyys teki yhteisöllisyydestä paikkaidonnaisten. Kylä oli tietyssä paikassa ja siellä oli yhteisöllisyyttä sen oman alueen ihmisille. Nykyisin asuinpaikalla ei ole samanlaista merkitystä, koska suurimmalle osalle ihmisistä esimerkiksi työ, harrastukset, palvelut ovat muualla, eivätkä asuinympäristön välittömässä läheisyydessä. Ikäihmisille nämä kaikki ovat kuitenkin paljon samassa paikassa ja niinpä nykyisen paikallisen yhteisöllisyyden rakentajia ja ylläpitäjiä ovat nimenomaan ikäihmiset. (Seppänen & Halkola, 2016. 110 – 113.) Uudet asuinyhteisöt ovat itse alkaneet ohjata toimintaansa siten, että uuteen ryhmään on alkanut muodostua yhteisöllisyyttä. Kun halutaan luoda yksilöllistä asuinkohdetta tietoisesti, on toimintaa jollain tavalla ohjattava. Saavutettua yhteisöllisyyttä on erilaisilla tavoilla pidettävä myös yllä, sillä se ei ole pysyvä tila. (Pylvänen 2009, 51 – 52.)

Lång (2011) selvitti tutkimuksessaan, että erilaiset yhteiset tapahtumat lisäävät yhteisöllisyyden tunnetta. Vastaavasti yhteisöllisyys auttaa ihmistä sitoutumaan asuinpaikkaansa ja sen ympäristöön. Jos yhteisö on hyvin tiivis, se voi myös lisätä turvallisuuden tunnetta, varsinkin jos noudatetaan sovittuja pelisääntöjä. Asukas-toiminnan muodot ovat hyvin paljon riippuvaisia asukasaktiivien omista kiinnostuksista, osaamisista ja ajasta. Toimintaa rajoittavat asukastilojen puute tai niiden heikko varustelu. Viihtyisät tilat ja pihamaa lisäävät välittämistä ympäristöstä, kun taas sotkuinen piha vaikuttaa asukkaisiin tehden heistä välinpitämättömiä suhteessaan asuinympäristöönsä. (Lång 2011, 57.) Yhteisöllisessä asumisessa osallistuminen asukkaiden aktiviteetteihin on vapaaehtoista ja hallinnoinnista vastaa joku talon ulkopuolinen taho. Pelkkä samassa talossa asuminen ei kuitenkaan välttämättä tee yhteisöstä yhteisöllistä. Toisaalta jokin yhteinen toiminta voi olla sysäyksenä yhteisöllisyydelle. Toiminnan on kuitenkin oltava säännöllistä, toistuvaa ja vastavuoroista keskinäistä auttamista, jotta yhteisöllisyydestä voitaisiin puhua. (Jolanki ym. 2017, 12.)

Yhteisöllisyyden muodostumisessa vaikuttavat yhteisön koko sekä tilaratkaisut (Jolanki ym. 2017, 114). Asuntohallitus on vuosina 1980 – 1994 pyrkinyt ohjaamaan yhteisöllisyyteen määräämällä yhteisten tilojen pakollisuuden uusissa ker-

rostaloissa. Yhteisten tilojen suuruuden tuli olla kaksi prosenttia koko rakennuksen kerrosalasta. Asuntohallituksen lakattua toimimasta vuonna 1993, mitään säännöksiä yhteisistä tiloista ei sen jälkeen ole ollut. Yhteisten tilojen määrääminen jo suunnitteluvaiheessa uusiin kerrostaloihin on kuitenkin hyvä asia ja sen tulisikin tulevaisuudessa olla yhteisöllisessä asumisessa pääasia. (Pylvänen 2009, 36.) Yhteiset tilat määrittelevät paljon, minkälaista toimintaa yhteisössä voidaan yleensä järjestää. Yhteisön jäsenillä on myös erilaisia tarpeita tilojen käyttöä ajatellen. Suunniteltujen yhteisten tilojen olemassaolo ei kuitenkaan takaa sitä, että tiloja käytettäisiin suunnitellusti. Monet ”tärkeämmät” toiminnot voivat syrjäyttää yhteisten tilojen käytön asukkaille. Tiloja voidaan käyttää yleisinä kokoustiloina, ne voivat olla vuokrattu jollekin yritykselle tai erilaisille ryhmille. Kerhotilat voivat olla suurelta osin käyttämättöminäkin, eikä niihin haluta panostaa, koska ne nähdään pääosin tuottamattomina tiloina. (Lång 2011, 54 – 57.)

4.1.2. Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllinen asuminen voi tarkoittaa eri asioita. Se voi tarkoittaa sellaista asumista, jossa kotitaloudet jakavat tiloja, välineitä ja palveluita, mutta jokainen asukas asuu omassa asunnossaan. Toisenlaisessa yhteisöllisessä asumisessa myös asuinhuoneistot jaetaan muiden kanssa. Tavallisin yhteisesti hankittava materiaali yhteisöllisessä asumisessa on ruoka, joka voidaan hankkimisen lisäksi myös valmistaa ja sitten syödä yhdessä. Nykyään yhdessä voidaan hankkia myös tiloja ja välineitä, esimerkiksi kerhotiloja tai vaikka työkaluja. Merkittävää yhteisöllisessä asumisessa on myös yhteinen päätöksenteko yhteisistä asioista. (Alanko 2017.) Monimuotoinen asuminen on muutoinkin lisääntymässä, sillä on perustettu monta sukupolvea käsittäviä asumiskortteleita, ja toteutettu yhteisöotaloutta sekä kodin jakamista ja kevyempää yhteisöllisyyttä (Jolanki 2017).

Ekokylät ovat myös esimerkkejä yhteisöllisestä asumisesta. Suuri osa ekokyläiden perusajatuksista on omavarainen ruuantuotanto, jota joskus riittää myös jopa myytäväksi. Ekokylät voivat olla suuntautuneita myös ekologiseen rakentamiseen, ympäristön huomioimiseen (esim. kompostointi, lähiruoka), ekosysteemin positiiviseen vaikuttamiseen (Haapamatti & Elo 2015, 47).

”Tiennäyttäjä uuteen inhimillisempään ikääntymiseen” on Helsingissä vuonna 2006 valmistunut Loppukiri-talo. Asunnot ovat erikokoisia, niitä on 58 kappaletta. Enemmistö asukkaista on naisia, mutta yksinasuvia miehiä on muutama kuten myös pariskuntia. Jokaisella asukkaalla on oma kerrostaloasuntonsa, jossa keittiön ja kylpyhuoneen lisäksi on parveke. Omaa asuntokohtaista saunaa ei kenelläkään asukkaista ole. Lisäksi talossa on noin 400 neliötä yhteistä tilaa, jossa sijaitsevat muun muassa yhteiskeittiö ja ruokasali-olohuone-kirjasto sekä pesula, saunat, takahuone, kuntoiluhuone, vierashuone sekä kaksi terassia. (Dahlström & Minkkinen 2009, 13.)

Loppukiri-talon asukkaat ovat iältään 49–98-vuotiaita, keski-ikä noin 72 vuotta (vuonna 2018). Loppukiri-talo ei ole palvelutalo eikä vanhainkoti. Toimintaperiaatteena talon asukkailla on oman itsemääräämiskykynsä ja toimintakykynsä sekä aktiivisuutensa ja terveytensä säilyttäminen. Uuden asukkaan on taloon muuttaessaan pärjättävä itsenäisesti. Asukkaat sitoutuvat taloon muuttaessaan osallistumaan ruuanlaittoon sekä yhteistilojen siistinä pitämiseen omien voimiansa ja taitojensa mukaan. Lisäksi asukkaat auttavat naapureitaan, mutta varsinaiseksi omaishoitajiksi he eivät toisilleen ryhdy. Toiminnan kehittäjänä ja talon toteuttajana toimii Aktiiviset Seniorit ry, joka muutoinkin pyrkii kehittämään vanhusväestön hyvinvointia. (Kanninen & Minkkinen 2018.)

Yhteisöllisyyden vaikutusta terveyteen ei ole kovin paljon Suomessa tutkittu. Sen sijaan saksalaiset Kehl ja Then (2013) ovat vertailleet ihmisten hyvinvointia, naapureiden tukea sekä ihmisten yleistä aktiivisuutta ympäristössään yhteisöllisissä yhteisöissä ja perinteisissä asumismuodoissa asuvien kesken. Yhteisöasukkaiden ja vertailuryhmän välillä ei ollut eroa heidän kokemansa terveyden suhteen. Yhteisöasukkailla oli vähemmän oireita ja hoidontarvetta, ja se selitettiin tutkimuksessa yhteisöasumisella. Todettiin, että yhteisöasukkaiden elämänlaatu on parempi ja heillä on vahvempi sosiaalinen yhteenkuuluvuuden tunne ympäristönsä suhteen. He myös kokivat saavansa enemmän tukea naapureilta. (Jolanki ym. 2017, 17.)

Borgloh ja Westerheide (2012) ovat tutkineet neljää yhteisöasumiskohdetta, joissa jokaisessa asukkaiden lisäksi työskenteli sosiaalityöntekijä. Tarkoituksena oli ver-

tailla yhteisöasumiskohteiden asukkaiden tuen ja hoidon kustannuksia vastaavasti kotona (myös kotihoidon piirissä) sekä vanhainkodeissa asuviin asukkaisiin. Tutkimus osoitti, että kun yhteisöasujien asumistyytyväisyys ja elämänlaatu parani, myös kustannukset alenivat. Kustannukset yhteisöllisessä asumisessa olivat alhaimmat verrattuina muihin asumismuotoihin. Tutkijat selittivät tämän osittain johtuvan yhteisöasujien terveydentilan kohentumisella ja toisaalta toinen toiselleen antamallaan tuella. (Jolanki ym. 2017, 17.)

4.1.3. Tutkimuksia yhteisöllisestä asumisesta

Valtioneuvoston kanslian rahoittaman ASUVA-hankkeeseen (Asumisen uudet vaihtoehdot ja hyvä vanhuus) liittyvässä tutkimuksessa (2017) kartoitettiin erilaisia toimintamalleja yhteisöllisestä asumisesta, miten yhteisöllisyys ilmenee arjessa sekä lisääntykö asukkaiden hyvinvointi yhteisöllisyyden myötä. Näiden toimintamallien toimivuutta tutkittiin kriittisesti ja arvioitiin mahdollisuuksia soveltaa toimintaa ympäri Suomea. Tutkimuksessa oli mukana senioritaloja sekä Suomessa että ulkomailla. Tutkimuksessa oli mukana myös muistisairaiden palvelutalo. Kaikki tutkittavat kohteet olivat olleet toiminnassa jo jonkin aikaa ja ne sijaitsivat erilaisilla alueilla. (Jolanki ym. 2017, 10.)

Tutkimuksessa todettiin, että yhteisölliset asumismuodot tulevat lisääntymään, vaikka ne eivät olekaan vastaus kaikkien yksinäisyyteen ja turvattomuuden tunteisiin. Yhteisöllinen asuminen on yksi uusi asumisvaihtoehto, joka voi edistää terveyttä ja parantaa elämänlaatua. ASUVA-hankkeen tärkein tulos oli se, että yhteisöllisyys – sen edistäminen sekä yhteisöllinen asuminen – parantaa ihmisen hyvinvointia ja elämänlaatua. Hanke osoitti myös, että yhteisöllisessä asumisessa yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteet olivat vähentyneet ja vastaavasti sosiaaliset kontaktit ja sosiaalinen aktiivisuus olivat lisääntyneet. Yhteisöllisyyden tunnusmerkkejä olivat yhteenkuuluvuuden tunne, luottamus ja turvallisuuden tunne. Koska suomalaisessa kulttuurissa avun pyytäminen toiselta on vaikeaa, yhteinen toiminta muiden kanssa madalsivat kynnystä pyytää muilta apua ja myös tarjota apua muille. Omien kykyjen käyttäminen muiden hyväksi toi tarpeellisuuden tunteen. (Jolanki ym 2017, 16.)

Lång (2011) on tutkimuksessaan tarkastellut pääkaupunkiseudun vuokratalojen asukasyhteisöjä. Tutkimuksessaan hän halusi selvittää, millaista yhteisöllistä toimintaa ja vuorovaikutusta asukasyhteisöissä tapahtuu, ja millaisen merkityksen tämä yhteisöllisyys asukkaiden ja henkilökunnan kokemana saa. Hän halusi myös selvittää, mitkä asiat vahvistavat tai heikentävät yhteisöllisyyttä. Ilmonen (2007) ja Kytä (2004) ovat tehneet arviointeja, joiden mukaan kaupungissa asuvat eivät välttämättä haluakaan tiivistä yhteisöä asuinyhteisöksi, sillä kaupunkilaiset arvostavat eniten heikkoja siteitä ympäristöönsä. Tällaisia siteitä ovat naapuriapu, talon hyvä henki, positiivinen anonymiteetti ja suvaitsevaisuus. Nämä heikotkin sosiaaliset siteet lisäävät turvallisuutta ja sosiaalista tukea. Jotta tällaisia heikkoja siteitä syntyisi, asuintiloissa on oltava puolijulkisia tiloja. (Lång 2011, 13.)

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy on toteuttanut vuonna 2009 yhdessä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien kanssa ”Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin – yhteisöllisyys ja hyvä elinympäristö-hankkeen. Hanke sai rahoitusta EU:lta sekä kansallista rahoitusta Uudenmaan liitolta. Hankkeen tavoitteena oli elinympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden edistäminen. Ne toteutuvat edistämällä kestäväää suurkaupunkikulttuuria ja elämäntapaa, jotka perustuvat osallistumiseen ja yhteisöllisyyteen. Tutkimukseen otettiin mukaan päiväkotij- ja kouluympäristöt, sekä taloyhtiö- ja kaupunginosaympäristöt. Loppuraportin kvalitatiivisessa osuudessa kartoitettiin muun muassa vuokratalojen asukkaiden ja asukasaktiivien ajatuksia kestävään kehitykseen ja yhteisöllisyyteen liittyen. (Nurmela & Rautavaara 2009, 3.)

Yhteisöllisyys tarkoittaa haastateltavien mielestä yhteishenkeä, naapureista välittämistä, yhteistä tekemistä ja yhteistä vastuun kantamista talon asioista. Yhteisöllisyyden katsottiin taloyhtiöissä olevan tärkeää, koska se lisää viihtyvyyttä ja turvallisuutta. Yhteisöllisyyden esteinä taloyhtiössä pidettiin asukkaiden osallistumattomuutta yhteisiin toimintoihin, talonmiestä ei ollut ja isännöitsijät olivat kaukana. Yhteisöllisyys ei haastateltavien mielestä myöskään ollut pelkästään positiivista, vaan negatiivisia piirteitäkin siinä nähtiin. Naapuri voi alkaa tarkkailemaan muita asukkaita liiankin tiiviisti tai ulkomaalaisista voi tulla säännöistä piittaamattomia syrjäytyneitä. (Nurmela & Rautavaara 2009, 72 – 75.)

Okulov (2008) on tutkinut vanhusten palveluasumiseen liittyvää yhteisöllisyyttä. Tutkimuksessa haluttiin saada selville, millaista on vanhusten palveluasumisen yhteisöllisyys ja mitä on palveluasumisyhteisön tarjoama sosiaalinen tuki. Tutkimukseen haastateltiin kahdeksaa palvelutalon asukasta sekä palvelutalon henkilökuntaa. Tutkimustuloksissa ilmeni, että vanhusten palvelutalon yhteisöön vaikuttavat rakenteelliset, toiminnalliset ja emotionaaliset yhteisötekijät. Rakenteellisina tekijöinä tilat vaikuttavat myös muihin tekijöihin. Tilat tekevät mahdolliseksi toiminnalliset tekijät ja niistä syntyvän vuorovaikutuksen sekä yhteisistä kokemuksista syntyvän me-hengen. Yhteisö määritellään yhteisön sisällä, eli palvelutalon asukkaiden ja henkilökunnan toimesta. (Okulov 2008, 5 – 6.)

Gruborovics (2013) on tutkimuksessaan tarkastellut Helsinkiin vuonna 2006 perustettua Loppukiri-senioriasumisyhteisöä yhteisöllisyyden näkökulmasta. Hän on tutkinut, minkälaiset syyt ovat saaneet asukkaat hakeutumaan Loppukirin tapaiseen, yhteisöllisyyttä korostavaan senioritaloon. Gruborovicsin tutkimuksessa pääpaino kohdistui yhteisöllisyyden kokemukseen, miten se yhteisössä koetaan ja miten se arjessa ilmenee. Hän halusi myös selvittää, minkälaiset yhteiskunnalliset ilmiöt ovat asukkaiden elämänvalintojen taustalla sekä myös minkälaisten yhteiskunnallisten muutosten vuoksi tällainen asumisyhteisö on syntynyt. Tutkija halusi myös selvittää, onko Loppukirin merkitys asukkailleen vain henkilökohtainen valinta vai onko se kenties yhteiskunnallisesti vaikuttava asia. (Gruborovics 2013, 4.)

Gruborovics (2013) toteaa, että yhteiskunnan hoivarakenteiden muuttuminen on selkeästi yksi syy ihmisten hakeutumisessa asukkaiksi Loppukiriin. Toisaalta, monella asukkaalla – erityisesti yksinasuvilla - syyt muuttoon ovat täysin henkilökohtaisia, mutta myös elämänhallintaan ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyviä. Ennen muuttoa asukkaille järjestettiin yhteisöllisyyskursseja, joihin suurin osa asukkaista osallistui. Kursseja tärkeämpänä pidettiin kuitenkin elämistä yhteisössä ja osallistumista yhteisössä tapahtuvaan toimintaan. Haastattelujen perusteella yhteisöllisyyttä on eniten arjen toiminnoissa. Loppukirin tärkeimmät temat arjen töihin ovat työnteko, yhteisruokailu ja naapuriapu. Yhteistiloista pidetään huolta kuin omista tiloista. Asukkaiden mukaan turvallisuuden tunnetta lisää se,

että tietää lähipiirissä olevan ihmisiä, joilta voi neuvoa kysyä hankalissa tilanteissa. Ymmärretään kuitenkin, että naapuriapu ei tarkoita omaishoitajuutta. Tulevaisuus huolettaa jonkin verran asukkaita. Pohditaan, mitä sitten tehdään, kun suuri osa asukkaista tarvitsee jatkuvaa hoivaa. Enemmän kuitenkin kuin hoivan tarvetta, huolehditaan yhteisön työnteosta ja kuka työt tekee asukkaiden vanhetessa. (Gruborovics 2013, 104 – 108.)

Gruborovics (2013) tuo myös esiin tutkimuksessaan, että pelkkää onnellisuutta ei senioriyhteisössäkään elämä ole. Toiset haastateltavat kritisoivat joidenkin asukkaiden motivaatiota Loppukiriin muuttamisessa. Heidän mielestään kaikki eivät olleet muuttaneet taloon yhteisöllisyyden vuoksi, vaan he halusivat muuttaa sinne talon hyvän sijainnin vuoksi. On kuitenkin hyväksyttävä, että kaikkien asukkaiden motivaatio yhteisölliseen asumiseen ei ole samanlaista. Loppukirin tapaiset asuin-yhteisöt kuitenkin osoittavat, että uudenlaiset asumismuodot ovat suomalaisessa yhteiskunnassa toivottuja. Herää jopa ajatus, voisiko julkinen sektorikin järjestää palvelujansa tällaisten uusien asumismuotojen ja asumistarpeiden mukaan. (Gruborovics 2013, 107.)

4.2. Ikäihmiset yhteisössä

Ikääntyneestä ihmisestä on ennen käytetty pääosin nimitystä vanhus. Tänä päivänä ikääntyneelle on paljon erilaisia nimityksiä, riippuen tilanteesta, missä asiasta puhutaan. Työntekijää pidetään ikääntyneenä jo 60 – 64 -vuotiaana (Peltonen & Wallin 2014). Käytän tässä tutkimuksessa termiä ikäihminen.

Iäkkäät ihmiset eivät ole mikään yhtenäinen ryhmä, vaan se käsittää hyvin eri-ikäisiä ihmisiä. Ikäjakama voi tällä hetkellä olla 63 – 109 -vuotta. Lisäksi iäkkäiden ryhmässä on erilaisen toimintakyvyn omaavia ihmisiä. Toiset eivät tarvitse ulkopuolista apua lainkaan, toiset taas tarvitsevat sitä hyvinkin paljon. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 15.) Ikäihminen on määritelty aivan erilailta esimerkiksi muutama vuosikymmen sitten. Yhteiskuntahistoriallisesti on ollut aivan erilaista olla 67-vuotias tuolloin kuin vuosikymmeniä myöhemmin. Ikäihmisten ikäerot pitävät myös sisällään muutakin kuin vain ikävuodet, sillä 67- ja 87-vuotiailla on aivan erilaiset historialliset taustansa ja kokemuksensa. (Jyrkämä 1995, 66.)

Maailman Terveysjärjestö WHO on määritellyt (2012) kronologisen iän mukaisen vanhenemisen suurimmassa osassa maita alkavan 65-vuotiaana. Myös Suomessa ikääntyneinä pidetään 65-vuotta täyttäneitä henkilöitä. Vanhuspalvelulain mukaan ikääntynyt väestö määritellään vanhuuseläkettä saavaksi ja iäkäs henkilö sellaiseksi, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän aiheuttamien ja lisääntyneiden sairauksien vuoksi (L 28.12.2012/980). Jyrkämä (1995) esittää, että vanhenemista voitaisiin tutkia biologisena, psyykkisenä tai sosiaalisena ilmiönä. Biologinen vanheneminen liitetään ihmisen elimistössä tapahtuviin biologisiin muutoksiin. Psyykinen vanheneminen tarkoittaa nimensä mukaisesti muutoksia ihmisen psyykkisissä toiminnoissa. Sosiaalinen vanheneminen taas kuvaa ihmistä sosiaalisena, yhteiskunnan jäsenenä tietyssä ympäristössä ja kulttuurissa tietynä ajankohtana. (Jyrkämä 1995, 15 – 17.)

4.2.1. Ikäihmisten toimintakyky

Toimintakyvyn arvioinnista on jo lainsäädännössä määrätty. Tällaisia ohjailevia lakeja ovat muun muassa Terveystieteidenlaki (2011), Vanhuspalvelulaki (2013) ja Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta (2015). Toimintakyvyn arviointi on pakollista myös silloin, kun haetaan yhteiskunnalta erilaisia palveluja tai etuuksia.

Veijola (2013) kiteyttää, että yksilöllisesti koettava toimintakyky on selviytymistä elämän haasteista. Hän korostaa, että itse asiassa pitäisikin puhua toimintaedellytyksistä ja -mahdollisuuksista. Mikäli toimintakyvyssä on ongelmia, pitää puhua toimintarajoitteista. (Veijola 2013, 10 – 11.) THL (2015) määrittelee toimintakyvyn fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja sosiaalisen näkökulman kautta. Fyysinen toimintakyky tarkoittaa esimerkiksi kykyä liikkua sekä liikuttaa itseään. Tärkeitä ominaisuuksia siinä ovat yksilön lihasvoima ja kestävyys, nivelten liikkuvuus, kehon asennon ja liikkeiden hallinta. Fyysiseen toimintakykyyn luetaan usein myös näkö ja kuulo. Psyykinen toimintakyky käsittää ihmisen voimavarat, joiden avulla hän kykenee selviämään arjen haasteista ja kriisitilanteista. Psyykinen toimintakyky liittyy elämänhallintaan, mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Se kattaa tuntemiseen ja ajatteluun liittyviä toimintoja. Näitä ovat ky-

ky vastaanottaa ja käsitellä tietoa, kyky tuntea, kyky kokea ja muodostaa käsityksiä omasta itsestä ja ympäröivästä maailmasta sekä kyky suunnitella omaa elämänsä ja tehdä siihen liittyviä ratkaisuja. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL 2015.)

Kognitiivinen toimintakyky tarkoittaa yhteistoimintaa tiedonkäsittelyn eri osa-alueiden kesken, se mahdollistaa suoriutumisen arjessa. Tällaisia toimintoja ovat tiedon vastaanottaminen, käsittely ja säilyttäminen. Kognitiivisen toimintakyvyn katsotaan käsittävän muun muassa muistin, oppimisen, keskittymisen, tarkkaavuuden, hahmottamisen, orientaation, tiedon käsittelyn, ongelmien ratkaisun, toiminnanohjauksen sekä kielellisen toiminnan. Sosiaalinen toimintakyky ilmenee vuorovaikutustilanteissa, sosiaalisena aktiivisuutena ja osallistumisena. (THL 2015.) Toimintakyvyn ylläpitämiseen ei riitä pelkkä tieto, vaan tärkeintä on ikäihmisen oma toiminta toimintakykynsä ylläpitämisessä. Liikuntakyky heikentyy jo kahden viikon vuodelevosta, fyysistä kuntoa onkin ylläpidettävä säännöllisesti ja aktiivisesti. Sen lisäksi myös muistin ja kognitiivisten taitojen harjoitukset ovat tärkeitä. (Kivelä 2012, 18 – 19.)

4.2.2. Ikäihmisten terveys ja yksinäisyyden tunne

Vanheneminen ei tapahdu yhtäkkiä, vaan se on pitkäaikainen prosessi. Vanheneminen liitetään usein erilaisiin vaivoihin, 80-vuotias ei välttämättä tunne itseään vanhaksi, mikäli hänen fyysinen terveytensä on hyvä. Heikkenevä terveys, huononeva kuulo ja näkö, muistin heikkeneminen ja yleinen heikkouden tunne kuitenkin alkavat lisääntyä vuosien myötä ja ne haurastuttavat ihmistä. Yksi voimakkaimpia terveyteen vaikuttavia tekijöitä on puolison kuolema. Elämän rajallisuuden ymmärtäminen voi olla raskasta, mutta vanheneminen antaa mahdollisuuden myös suhteuttaa asioita toisiinsa ja ymmärtää elämää paremmin. (Heikkinen 1998, 7.)

Erilaisten fyysisten sairauksien lisäksi myös mielen sairaudet ja depressiivisyys saattavat vanhetessa lisääntyä. Saarenheimon (2011) mukaan masennus onkin ikääntyneiden yleisin psyykkinen ongelma ja siitä kärsii eri tutkimusten mukaan yli 65-vuotiaista 2 – 5 prosenttia. Kivelän (2009) mukaan ikäihmisten masennuk-

sen ensioireita ovat tavallisesti väsymys, unettomuus, kivut, aloitekyvyn ja elinvoiman puute sekä rauhattomuus ja jännittyneisyys. (Saarenheimo 2011, 34 – 37.)

Heikkinen (1998) kertoo vanhuusiän depressiivisyyden eroavan nuorempien depressiivisyydestä ja vanhuusiällä sen voivan helposti sekoittuvaa alakuloisuuteen ja suruun. Depressiivisyyttä esiintyy ikäihmisillä usein jonkun menetyksen tai menetyksen uhan kohdatessa, myös ympäristötekijöillä on vahva merkitys. Iäkkäiden depressiivisyyden voidaan katsoa liittyvän voimattomuuden tunteisiin, kun omien voimien vähenemisen lisäksi myös omat vaikutusmahdollisuudet oman elämän suhteen vähenevät ja elämä on hyvin pitkälti muiden ihmisten varassa. Elämän arvot eroavat nuorempien arvoista ja tämä seikka muun muassa voi saada ikääntyneet tuntemaan itsensä ulkopuolisiksi. Koska ikääntynyt harvemmin valittaa mielenmasennusta, hänen kertomansa fyysiset oireet, esimerkiksi unettomuus tai kivut saattavat peittää varsinaisen syyn. Tämän syyn vuoksi voidaan kuitenkin lakata syömästä tai on jaksamaton yleensä elämään jokapäiväistä elämäänsä. (Heikkinen 1998, 21 – 23.)

Ikäihmisen alavireistä mielialaa voidaan jopa terveydenhuollon ammattilaisten osalta pitää vanhuuteen liittyvänä oireena tai sen voidaan katsoa olevan osa ikäihmisen omaa persoonallisuutta. Ikäihmisen diagnosoimaton masennus voi kuitenkin altistaa hänet riskille joutua laitoshoitoon. Ikäihmisillä tämä riski on suurempi kuin muilla ikäryhmillä. (Saarenheimo 2011, 38.) Ikääntyessä koetun yksinäisyyden on katsottu johtuvan siitä, että sosiaalinen verkosto on pienentynyt ja kontaktit näin ollen myös vähentyneet. Tämä voi johtua konkreettisista menetyksistä, mutta myös siitä, että toimintakyvyn heiketessä on vaikeampi tavata muita. (Tiilikainen 2016, 178.) Eri tutkimusten mukaan Etelä-Euroopan ikäihmiset kärsivät enemmän yksinäisyydestä, kuin esimerkiksi suomalaiset ikäihmiset, vaikka perhesuhteet heillä ovatkin tiiviit (Routasalo 2016, 419).

Yksinäisyyden käsitteen voidaan katsoa jakautuvan kahteen osaan, joista toinen on myönteinen yksinäisyys ja toinen on kielteinen yksinäisyys. Myönteinen yksinäisyys koetaan rentouttavaksi ja vapaaehtoiseksi, kun taas kielteinen yksinäisyys on pakottavaa, ahdistavaa ja sitovaa. Ikäihmisten yksinäisyyden kuvataan olevan juuri kielteistä yksinäisyyttä. Yksinäisyys on usein kuvattu sosiaalisten suhteiden

puuttumiseksi. Ihminen voi kuitenkin lukuisista sosiaalisista suhteistaan huolimatta olla hyvinkin yksinäinen, mikäli hän ei saa sosiaalisista kontakteistaan sitä, mitä haluaa. (Routasalo 2016, 418.) Brownie ja Horstmanshof (2011) ovat todenneet, että ihminen voi tuntea itsensä yksinäiseksi suuressa joukossakin, jos hänen sosiaaliset tarpeensa eivät ole täyttyneet (Toivonen & Suhonen 2013, 55). Usein myös puhutaan yksinäisyydestä, kun kaivataan hyvää, samanikäistä ystävää. Ystäväksi ei lasketa ketä vain, vaan halutaan olla ystävän kanssa ”samalla aaltopituudella”. Lesket voivat surun ja kaipuun lisäksi kokea tarpeettomuuden tunnetta tai jopa joutilaisuutta (Tiilikainen 2016, 179.)

Väestöliitto (2017) kertoo Suomalaisten yksinäisyys -tutkimuksesta (2014), johon sähköisesti vastasi lähes 11 000 vastaajaa. Yksinäisyys voi tuntua kehossa erilaisina fyysisinä oireina, mutta myös ulkopuolisuuden tunteena. Tutkimuksen mukaan toistuvasti yksinäiseksi tuntevilla ihmisillä oli myös muita sosiaalisia ongelmia. Näitä olivat eristäytyminen, masennus, aloitekyvyttömyys ja epäonnistumisen tunne. Heidän itsetuntonsa oli laskenut ja he eivät kyenneet solmimaan uusia ihmissuhteita, koettiin myös sosiaalisten tilanteiden ahdistusta sekä tulevaisuuden pelkoa. (Väestöliitto 2017.) Sosiaalisen eristäytyneisyyden vaikutus ihmisen terveyteen on erityisen haitallista. Elovainio ym. (2017) tekemän tutkimuksen mukaan sosiaalinen eristyneisyys on terveydelle yksinäisyyden tunnetta vaarallisempaa ja se aiheuttaa enemmän kuolleisuutta. Se voi vaikuttaa ennenaikaisen kuoleman riskiin lähes kaksinkertaisesti eikä ihminen välttämättä tunne itseään edes yksinäiseksi. Yksinäisyyden tunnekin sisältää kuolemanriskin, mutta ei yhtä voimakkaana kuin sosiaalisesti eristäytyneellä ihmisellä. (Elovainio, Hakulinen, Pulkki-Råback, Jokela, Vahtera & Kivimäki 2017, 265.)

4.2.3. Ikäihmisten asuminen ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Nykypäivän eläkkeitä ja ikäihmisten asumisjärjestelyitä on edeltänyt monenlaisien sosiaalisten asioiden kehitys. Tässä tutkimuksessa sellaisista asioista tärkeimpinä voidaan pitää sosiaaliturvan ja eläkejärjestelmän kehittämistä. Eläkejärjestelmän kehittämisen seurauksena Kansaneläkelaki hyväksyttiin vuonna 1937 ja vanhuuseläkettä alettiin myöntää vuodesta 1949 lähtien. Kansaneläkkeen rinnalle

kehitettiin ansiosidonnainen työeläkejärjestelmä 1960-luvun alussa. (Moilanen 2017.)

Asumisjärjestelyissä varsinkin maaseudun asukkaille syytinki oli hyvin tuttu asia viime vuosisadalla, ja vielä nykyisinkin. Nykyään syytinkiä kutsutaan kiinteistöeläkkeeksi ja sen on tänä päivänäkin arvioitu liittyvän yli 70 prosenttiin kaikista maatilojen sukupolvenvaihdoskaupoista. Kun ostaja suorittaa tilan kauppahinnan, hän voi tehdä sen osittain myös syytinkinä. Syytingin saaja voi sopia syytingistä, joka tarjoaa hänelle yleensä asumisoikeuden, johon kuuluvat myös valot ja lämpö. Usein syytinkiläiselle määritellään saatavaksi myös lämmin ruoka talon ruokapöydässä. Syytinki on henkilökohtainen oikeus, joten se ei periydy, vaan se lakkaa syytinkiläisen kuollessa. (Hylkilä 2019, 7 – 9.)

Koti merkitsee eri elämänvaiheissa eri asioita, mutta elämän joka hetkessä koti merkitsee rauhoittumista (Lehtineva 2018). Kodin merkitys on suurempi, jos sieltä ei pääse ulos. Asunnolla on suuri vaikutus iän mukanaan tuomiin sosiaalisiin muutoksiin ja niiden kokemiseen. (Jyrkämä 1995 107, 121.) Aikaisemmin ikäihmiset ovat usein asuneet aikuisten lastensa kanssa, mutta nykyään yhteisasuminen on yhä harvinaisempaa. Tämä voi tosin johtua myös siitä, että usean sukupolven perheet saattavat joutua tilastojen ulkopuolelle, johtuen tilastointitavasta. Ikäihmisten kiinnostuksen tulevaisuuden asumisesta oletetaan kuitenkin liittyvän enimmäkseen yhteisöllisiin asumismuotoihin ja yhteisasuminen omien lasten kanssa vähenevän entisestään. Omaisten läheisyydessä kyllä halutaan asua, mutta ei varsinaisesti yhdessä heidän kanssaan. (Moilanen 2017.) Yksinasuminen on tavallista Pohjoismaissa. (Helminen, Vesala, Rehunen, Strandell, Reimi & Priha 2017, 44.)

Tulevaisuuden haasteina nähdään ikääntyneen väestön lisääntyminen ja syntyvyyden alentuminen. On mietittävä, kuinka hyvinvointivaltio voidaan säilyttää. Taloudellisista syistä nykyisenkaltainen malli ei voi tulevaisuudessa enää toimia. Sosiaali- ja terveysministeriö (2017) on luonut laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017 – 2019. Sen mukaan taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä toiminnan on uudistettava sosiaali- ja terveyshallinnon rakenteet ja varmistettava henkilökunnan osaamisen kehittäminen. Tar-

koitus on, että ikäihminen voi elää omanlaistansa hyvää elämää omassa kodissaan. Toimintakyvyn tukeminen on tässä suosituksessa yksi tärkeimmistä asioista. (STM 2017, 10 – 16.) Kotihoidon tukemista puoltaa myös Vanhuspalvelulaki (2012). Sen mukaan kotona asumista on tuettava erilaisin tukitoimenpitein. Lain mukaan pitkäaikaista laitoshoidon on mahdollisuus saada vain lääketieteellisten syiden perusteella. (L 28.12.2012/980, 14 a§.)

Ympäristöministeriö (2014) on arvioinut yli 65-vuotiaita olevan Suomessa vuonna 2030 n. 1,5 miljoonaa, joka on 25,6 prosenttia koko väestöstä. Sen vuoksi valtio onkin asuntopolitiikallaan pyrkinyt varmistamaan, että ikääntyneet voivat asua kotonaan turvallisesti, riippumatta heidän toimintakyvystään tai varallisuudestaan. Tätä suunnitelmaa varten on valmistunut ”Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013 – 2017”. Ohjelman tavoitteina oli parantaa ikäihmisten asuinoloja ja tukea asumiseen liittyviä ennakkointia, jotta ikäihmiset voisivat asua omassa kodissaan niin pitkään kuin mahdollista. Ohjelman tavoitteena oli myös pyrkiä vaikuttamaan kuntien toiminta- ja taloussuunnitelmiin, jotta niissä paremmin otettaisiin huomioon ikäihmisten asuinkysymykset. (Hosionaho 2014.)

Asunto- ja rakennusalan toimijoita kannustettiin vastaavasti huomioimaan ikäihmisten asumisen tarpeita. Näitä tavoitteita painotettiin varsinkin vuosina 2016 – 2017 ja lisäksi tuolloin kokeiltiin erilaisia asumisen muotoja, esimerkiksi sellaisia, jotka yhdistävät hoivan tavalliseen asumiseen. Tämän lisäksi painotettiin yhteisöllisyyttä asumisessa sekä asuinalueiden ikäystävällisyyttä. Kehittämisohjelmaan sisältyi myös toimenpiteitä ikäihmisten asuntojen esteettömyyteen sekä sellaisten teknologian ja korjausrakentamisen edistämistä, jotka parantavat turvallisuutta. Ohjelman mukaan on tärkeää, että suunnittelussa tunnetaan paikalliset asumislähtökohdat ja että ikäihmiset osallistetaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. (Hosionaho 2014.)

Jotta suunnitelmat eivät jäisi suunnitelmiksi, vaan taattaisiin kehittämistyön jatkuvuus ja ohjelman tulosten käyttöönotto, on kehittämisohjelman puitteissa toteutettu tulevaisuussuunnitelmapirosessi. Siihen ovat osallistuneet Koordinaatioryhmä ja teemaryhmät, sekä muut eri yhteistyökumppanit ja asiantuntijat. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman tulevaisuussuunnitelmaan kuuluu myös Hissi-

Esteetön Suomi 2017 -hankkeen tulevaisuussuunnitelma. Koko kehittämissuunnitelman aikana on tuettu kunnissa vanhusneuvostojen toimintaa asioissa, jotka liittyvät ikäihmisten asumiseen. On järjestetty myös valtakunnallisia vanhusneuvostopäiviä. (Hosionaho 2014.)

Virkkulankylät ovat erikokoisia, asuinyhteisöjä, jotka muistuttavat perinteisiä kyläyhteisöjä ja jotka on tarkoitettu ”kolmannen iän” asukkaille. Ei haluta puhua eläkeläisistä, senioriasumisesta tai vanhusasumisesta, vaan nähdään ”kokeneet kansalaiset osaavana ja aktiivisena voimavarana”. Tarkoitus on rakentaa erilaisia palveluja näiden asuinyhteisöjen läheisyyteen, jotta asukkaat voivat asua mahdollisimman pitkään tutussa kotiympäristössään. Ensimmäiset Virkkulankylän asukkaat ovat Joensuussa muuttaneet uusiin asuntoihinsa syksyllä 2017, vuoden 2018 aikana uudet kylät avataan Kauhavalle ja Poriin. Kouvolaan avataan uusin Virkkulankylä asuntomessujen 2019 yhteydessä. (STT Viestintäpalvelut Oy 2016.)

4.2.4. Asuinympäristö

Asuinympäristö merkitsee ikäihmisille paljon, sillä he viettävät kotonaan suurimman osan ajastaan. Hyvän asuinympäristön tulee olla ikäihmiselle helppokulkuinen ja palvelujen pitäisi olla lähellä. Hyvään asuinympäristöön kuuluu myös alueen siisteys ja turvallisuus, sekä hyvät naapurisuhteet. Lähiympäristössä asuvat eri-ikäiset ihmiset tuovat alueelle monipuolisuutta. Ikäihmisten lepopenkkejä olisi hyvä sijoittaa lasten leikkipaikan läheisyyteen. (Ruonakoski 2014, 22.) Asukasbarometrin (2017) mukaan 65 – 74 -vuotiaille luonto ympäristöineen ja ulkoilumahdollisuudet ovat tärkeitä. Vastaavasti 75 – 84 -vuotiailla sosiaaliset kontaktit ovat tärkeitä. Ikäihmiset yleensäkin arvostavat asuinalueen mainetta, tuttua ympäristöä ja naapurien samanhenkisyttä. Ne ovat ikäihmisille tärkeimpiä kuin muille väestöryhmille. (Strandell 2017, 17.)

Naapurusto liittyy myös asuinympäristöön. Kanssakäyminen naapureiden kanssa voi olla vilkasta tai vähemmän vilkasta. Ympäristöministeriön asukasbarometrin vuonna 2016 kysyttäessä naapurussuhteiden läheisyydestä, lähes päivittäin naapureittensa kanssa jutteli 25 prosenttia vastaajista, vähintään viikoittain lukema oli 35 prosenttia. Naapurikontakti voi suppeimmillaan tarkoittaa sitä, että tervehtii

naapuriaan. Kontaktit naapureiden kanssa ovat voimakkaasti vähentyneet, mikäli lukemia vertaa asukasbarometriin, joka on tehty vuonna 2010. Tuolloin päivittäin naapureiden kanssa jutteli 37 prosenttia ja lähes viikoittain 41 prosenttia. Ikäihmisistä 52 prosenttia juttelee naapureidensa kanssa päivittäin, vuonna 2010 luku oli 60 prosenttia. (Strandell 2017, 80.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Empiirinen (kokemusperäinen) tutkimus perustuu tutkittavan kohteen havainnointiin tai mittaukseen ja se käsittää laadullisen eli kvalitatiivinen tutkimuksen sekä määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvalitatiivinen toimintatutkimus, koska sen avulla tämänkaltaisessa tutkimuksessa saadaan esille aiheeseen liittyviä syvempiä kokemuksia ja kuvauksia yhteisöllisyydestä. Laadullinen haastattelututkimus sopii myös enemmän iäkkäille. Pitkien kyselylomakkeiden täyttäminen ei luultavasti kaikilta vastaajilta olisi onnistunut. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan haastattelun lomassa tarkentaa kysymyksiä sekä kysyä lisää jonkun vastauksen mahdollisesti jäädessä epäselväksi. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse päättää, mitä kysyy ja keneltä kysyy sekä siinä voidaan edetä tilanteen mukaan, koska mitään ei ole etukäteen lopullisesti päätetty (Kananen 2015, 71).

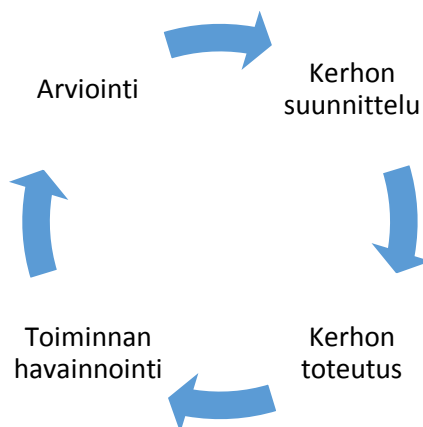
Tämä laadullinen tutkimus on tehty hermeneuttisen tieteenfilosofian mukaan. Hermeneutiikan mukaan jokainen ihminen on oma, ainutlaatuinen kokonaisuutensa, joka kokee asiat omalla tavallaan riippuen omasta elämänhistoriastaan. Toinen ihminen ei voi koskaan tietää, millainen toisen ihmisen todellisuus on. Hermeneuttinen lähestymistapa korostaa vuoropuhelua ja empaattista kuuntelua, koska siinä painotetaan tutkijan ja tutkittavan suhdetta sekä sen suhteen perustana olevaa ymmärrystä. Tutkijalla on oltava herkkyyttä ymmärtää toisen ihmisen kokemuksia ja hänen täytyy olla sitoutunut siihen, että katsoo asioita tutkittavan näkökulmasta. Vuorovaikutus ei ole tärkeää vain tutkijan ja tutkittavan välillä vaan myös tutkijan ja tutkimusaineiston välillä. Tällaisesta vuorovaikutuksesta tutkijan ja tutkimusaineiston välillä käytetään nimitystä hermeneuttinen kehä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom - Yläne & Paavilainen 2014, 97 – 98.) Hermeneuttisessa kehässä käydään vuoropuhelua tutkijan ja tutkimusaineiston kanssa, tavoitteena avoin asenne ja toisen ajatusten ymmärtäminen. Gadamer (2004) kiteyttää pääperiaatteeksi hermeneuttisen metodin käytössä sen, että ”kokonaisuuden ymmärtäminen tapahtuu kehämäisesti”. (Vilkkä 2005, 146 – 149.)

5.1. Kvalitatiivinen toimintatutkimus

Kananen (2014) kiteyttää toimintatutkimuksen lauseeseen ”Toimintatutkimus on eräänlaista jatkuvaa toiminnan kehittämistä ja parantamista, jota työelämässä tapahtuu luonnostaan”. Hän painottaa kuitenkin myös, että pelkkä työn päivittäinen kehittäminen ei vielä ole toimintatutkimusta. Mutta kun siihen liitetään tutkimus, kehitettävä toiminta saa aivan uudenlaisen merkityksen ja kehittäminen muotoutuu aina työelämän tarpeista. (Kananen 2014, 9.) Toimintatutkimus ei ole objektiivista, vaan siinä tutkija avoimesti pyrkii positiivisesti vaikuttamaan tutkittaviin. Ei haluta ottaa etäisyyttä tutkittavaan, vaan halutaan mennä mukaan tutkimukseen yhdessä yhteisön jäsenten kanssa. Tutkimuksen kohteena on tarkkaan suunniteltu, tietty yhteisö. Toimintatutkimuksessa on aina tavoitteita, jotka nousevat erilaisista arvoista. Eskola ja Suoranta (2014) kysyvätkin, kuka määrittelee nämä tavoitteet ja erityisesti sen, mikä loppujen lopuksi on kehitettävää toimintaa juuri tässä yhteisössä. (Eskola & Suoranta 2014, 128 – 131.)

Toimintatutkimus on jatkuvaa muutosta ja tutkimuksen tärkein tehtävä on ratkaista käytännön ongelmia yhteisöissä. Toimintatutkimus sopii parhaiten sellaisiin tilanteisiin, jolloin tutkitaan ryhmää ja sen toimintaa. Toimintatutkimus on kuin syklinen prosessi (kuvio 1), jossa suunnittelu, toiminta, havainnointi ja seuranta seuraavat toisiaan. Syklit toistuvat uudelleen ja uudelleen, samalla kun toimintaa jatkuvasti kehitetään. (Kananen 2014, 11 – 14.)

Tässä toimintatutkimuksessakin ensin suunniteltiin viikoittain kerhon toimintaa. Suunnitteleminen alkoi jo edellisen viikon kerhotapaamisen jälkeen. Kerhotapaaminen ja siihen suunniteltu ohjelma olivat varsinaista toimintaa, mikä toteutettiin suunnitelman pohjalta. Tapaamisen yhteydessä havainnoitiin ryhmän vuorovaikutusta ja käyttäytymistä. Havainnoinnissa olivat tärkeinä osina ryhmäläisten sanojen lisäksi heidän eleensä ja ilmeensä. Kerhon jälkeen tutkija arvioi, miten kerhotapaaminen oli onnistunut, mitä ohjelmasta oli pidetty ja voisiko samanlaista ohjelmaa ottaa käyttöön myös myöhemmin. Arvioinnin jälkeen aloitettiin suunnittelema seuraavaa kerhotapaamista varten. Näin alkoi samalla toimintatutkimuksen toinen sykli, joka oli ensimmäisen syklin kaltainen: suunnittelu, toteutus, havainnointi, ja arviointi.

Kuvio.1. Toimintatutkimuksen prosessin toistuva sykli

5.2. Tutkimuksen kohderyhmä

Haastatteluihin valikoitui sellaisia Lakeankulmassa asuvia ikäihmisiä, jotka haastattelujen alkaessa asuivat talossa. Tuolloin noin puolet talon asunnoista oli asuttuja ja näistä asukkaista noin puolet oli ikäihmisiä. Iältään haastateltavat olivat 70 – 80 -vuotiaita. Heistä suuri osa oli muuttanut taloon heti sen valmistuttua elokuun lopussa 2017 ja loputkin haastateltavista kuukauden sisällä talon valmistumisesta. Haastateltavia oli kahdeksan, joista naisia oli seitsemän ja miehiä yksi.

Haastateltavia pyydettiin tutkimukseen suullisesti. Heistä suurin osa oli käynyt asukaskerhossa ja käynnin yhteydessä oli kysytty halukkuutta osallistua haastatteluihin. Joillekin ikäihmisille kerrottiin tutkimuksesta käytävässä tai pihalla tavattaessa. Kaikille haastatteluun lupautuneille selvitettiin haastattelujen eteneminen ja sovittiin haastattelupaikaksi joko haastateltavan oma koti tai Diakonialaitoksen toimisto. Haastateltaville kerrottiin myös haastattelujen nauhoittamisesta sekä siitä, että osallistuminen haastatteluihin oli täysin vapaaehtoista. Haastateltavat lupautuivat haastatteluihin suullisesti.

5.3. Aineiston keruumenetelmät

Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä käytettiin haastatteluja ja havainnointia. Aineiston keruumenetelmänä haastattelujen osalta oli teemahaastattelu.

Teemahaastattelulle ominaista on, että kysymysten tarkkoja muotoja ei ole etukäteen suunniteltu, eikä kysymyksillä ole tarkkaa järjestystä. Tutkija on kuitenkin etukäteen päättänyt erilaisista teema-alueista, joita haastattelussa käydään läpi. Hän varmistaa itse, että kaikki teemat käydään läpi. Koska teemahaastattelu on avoin, haastateltavan puhe kertoo hyvin paljon hänestä itsestään, sillä hänellä on mahdollisuus puhua vapaamuotoisesti. Erilaiset teemat myös takaavat sen, että haastattelussa on puhuttu ainakin jonkin verran samanlaisista asioista. (Eskola & Suoranta 2014, 87 – 88.)

Kanasen (2014) mukaan tärkeimpänä toimintatutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä voidaan pitää havainnointia (Kananen 2014, 78 – 80). Havainnointia voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun tutkitaan ihmisten välisiä vuorovaikutustilanteita. Sitä on hyvä käyttää myös silloin, kun tilanteet muuttuvat nopeasti, tai niitä ei voi ennalta arvioida. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 213.)

Tutkimuksen havainnointi ei ole pelkkää arkipäiväistä tilanteiden tarkkailua, vaan sillä on tietyt ominaispiirteensä. Tutkimuksen havainnoinnille on olennaista, että tutkija tallentaa havaintonsa systemaattisesti ja hänellä on erityinen ammattitaito tehdä havaintoja. Havainnointitilanteessa tutkija voi mennä täysin tilanteiden mukaan tai hän voi suunnitella havainnoinnin etukäteen. Kun tutkija käyttää havainnointia, hänen roolinaan voi olla osallistua ryhmän toimintaan toimien joko ryhmän mukana, tai hän voi tehdä havaintoja ulkopuolisena henkilönä. Jos tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan, puhutaan osallistuvasta havainnoinnista. Havainnoinnista voidaan tutkittaville joko kertoa tai olla kertomatta. (Eskola & Suoranta 2014, 100 – 103.)

Havainnoinnissa voi joskus olla myös haittapuolia. Ulkopuolisen havainnoitsijan läsnäolo voi häiritä tutkittavaa yhteisöä, jolloin havainnoin kohteena oleva ryhmä ei käyttäydykään niin, kuin se on tavallisissa olosuhteissa tehnyt. Havainnoitsija voi toisaalta sitoutua tutkimaansa ryhmään niin emotionaalisesti, että se vaikuttaa tutkimuksen tulokseen, ja silloin tutkimusta ei voida pitää objektiivisena. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 213.)

5.3.1. Haastattelujen toteutus

Eskola (2007) kehottaa miettimään haastateltavia valittaessa, miten perusjoukosta saisi mahdollisimman edustavan otoksen. Haastateltavien määrä ei kuitenkaan ole kaikkein tärkeintä, koska pienestäkin määrästä haastatteluja voi tehdä mielenkiintoisia johtopäätöksiä. Teemahaastatteluihin yleensä valikoituu joukko, joka on koostunut enemmän tai vähemmän satunnaisesti (Eskola 2007, 40 – 41). Haastateltavat tulisi valikoitua kuitenkin niin, että valituilta haastateltavilta saataisiin parasta tietoa kysyttävään asiaan (Kananen 2014, 93).

Tässä tutkimuksessa haastateltavat koostuivat kahdeksasta Lakeankulmassa asuvasta 69 – 80 -vuotiaasta ikäihmisestä: seitsemästä naisesta ja yhdestä miehestä. Haastateltavat valikoituivat satunnaisesti sillä ajatuksella, että kaikki halukkaat pääsivät haastatteluun. Haasteellista oli toisaalta yleensäkin löytää haastateltavia, koska tutkijan aloittaessa tekemään haastatteluja syksyllä 2017, talossa ei vielä asunut kovin paljon ihmisiä. Ikäihmisiä oli yleisesti ottaen helppo saada haastateltaviksi, he noudattivat myös täsmällisesti sovittuja haastatteluaikoja. Yksi ikäihminen kieltäytyi haastattelusta.

Haastatteluista suljettiin pois Lakeankulmassa asuvat muistisairaat, vaikkakin Hirsjärvi ja Hurme (2008) kehottavat ottamaan haastatteluihin mukaan myös muistisairaita, niin kauan kun nämä pystyvät haastatteluihin osallistumaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 133). Tästä haastattelusta poissuljetuista muistisairaista toiset kärsivät myös huonosta kuulosta, joten haastattelutilanteet heidän kanssaan olisivat olleet tosi haasteellisia, jopa mahdottomia. Haastatteluista ei välttämättä olisi saanut sellaista tietoa, jota olisi voinut käsitellä muiden tulosten kanssa tasa-arvoisesti. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina, lukuun ottamatta yhtä haastattelua, jossa haastateltiin pariskunta yhdessä. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoituksesta kerrottiin etukäteen osallistujille. Nauhoituksesta muistutettiin vielä juuri ennen haastattelun alkua ja haastateltavat antoivat suullisen lupauksen haastattelujen nauhoittamiseen.

Haastattelussa haastateltavat saivat kertoa näkemyksiään yhteisöllisyydestä ja siitä, mitä se itse kullekin merkitsee. Tarkkoja kysymyksiä ei ennen haastattelua suunniteltu, mutta tietyt teemat haluttiin ottaa esiin. Tutkija suunnitteli teemat itse.

Taulukko 1. Teemahaastattelun teemat

ASUMINEN	-aikaisempi asunto -muuton syyt -viihtyminen uudessa asunnossa
SOSIAALINEN ELÄMÄ	-harrastukset -ihmissuhteet -tunteet/tuntemukset
YHTEISÖLLISYYS	-miten ymmärtää käsitteen -mitä tarkoittaa konkreettisesti -haluaako/ei halua itse -onko aikaisempaa kokemusta yhteisöllisestä asumisesta -odotukset

Ensimmäiset haastattelut tehtiin, kun haastateltavat olivat asuneet talossa parin kuukauden ajan ja toiset haastattelut tehtiin samoille henkilöille noin kolmen kuukauden kuluttua ensimmäisestä haastattelusta. Kaikki ensimmäiseen haastatteluun osallistuneet osallistuivat myös toiseen haastatteluun.

Teemahaastattelun rungoksi valittiin kolme pääteemaa (liite 1), joiden katsottiin olevan keskeisiä asioita valitun aiheen osalta. Pääteemat olivat asuminen, sosiaalinen elämä sekä yhteisöllisyys. Haastattelussa kysyttiin ensin, miten haastateltava ymmärtää yhteisöllisyyden ja mitä se haastateltavalle merkitsee. Erään haastateltavan oli vaikea selittää yhteisöllisyyden käsitettä. Hänelle jouduttiin tekemään useampi tarkentava kysymys, ennen kuin hän pystyi mielestään kysymykseen vastaamaan. Kysyttiin myös, mitä yhteisöllisyys konkreettisesti haastateltavalle merkitsee sekä haluaako haastateltava itse yhteisöllisyyttä. Tiedusteltiin myös aikaisempaa kokemusta yhteisöllisestä asumisesta. Kysyttiin odotuksista uuden asuinympäristön suhteen, lisäksi kysyttiin myös haastateltavan ehdotuksia yhteisöllisyyden kehittämisestä. Kun yhteisöllisyyden käsite oli käyty läpi, kysyttiin erilaisissa järjestyksissä esimerkiksi, minkälainen asunto haastateltavalla on aikaisemmin ollut ja miksi oli muuttanut Lakeankulmaan. Kysyttiin myös, miten hän oli Lakeankulmassa viihtynyt. Sosiaalisen elämän osiossa kysyttiin perheestä ja har-

rastuksista. Tiedusteltiin myös haastateltavan omia tuntemuksia sen hetkisestä elämästään.

Haastattelupaikaksi tulee valita sellainen paikka, joka on haastateltavalle itselleen mieluisa paikka. Se voi olla haastateltavan koti, mutta myös jokin neutraalimpi paikka. Tilan valinnassa on otettava huomioon, että neutraalikin tila voi ohjata haastateltavaa vastauksissaan tiettyyn suuntaan. Haastateltavaksi suositellaan yhtä henkilöä kerrallaan, avioparien yhteishaastatteluja tehdessä on mietittävä niiden järkevyyttä. (Eskola & Suoranta 2014, 92.) Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluinä aikavälillä 09/17 - 04/18, joko haastateltavien kotona tai Diakonialaitoksen Laakeankulman toimistolla. Haastateltaville annettiin mahdollisuus itse valita, missä he haluavat haastattelun tehtävän. Monelle ikäihmiselle oma koti haastattelupaikana tuntui luontevalta ja luotettavalta.

5.3.2. Havainnoinnin toteutus

Tutkijalla on osallistuvassa havainnoinnissa kaksi roolia, sillä hän on ryhmässä mukana sekä ihmisenä että tutkijana. Hänen ei kannata ryhmässä erityisen paljon korostaa tutkijan rooliaan, luonteva esiintyminen omana itsenään yleensä luovarmuutta ryhmässä. (Grönfors 2007, 153.) Havainnointi on aina hyvin henkilökohtaista ja valikoivaakin. Ihmiset huomioivat hyvinkin erilaisia asioita riippuen havainnoitsijan aikaisemmista kokemuksista ja jopa mielialasta. (Eskola & Suoranta 2014, 103.) Osallistuvassa havainnoinnissa voidaan käyttää myös piilohavainnointia. Siinä tutkija on mukana ryhmän toiminnassa, mutta ryhmäläiset eivät tiedä, että kyseessä on tutkimus. Tutkija on kuitenkin ulkopuolinen siten, että hän ei osallistu ryhmässä tapahtumien kulkuun. Piilohavainnointi voi toisaalta olla myös sellaista, missä tutkijan syy osallistua ryhmän toimintaan tutkimuksen vuoksi ei olekaan tärkein, vaan vasta toissijainen. Tärkein syy voi olla tutkijalla esimerkiksi oman työyhteisön havainnointi. (Vilka 2007, 53 – 54.)

Asukaskerhon toiminnassa toteutettiin osallistuvaa havainnointia, joka oli myös piilohavainnointia. Tutkija oli tutkimansa yhteisön toiminnassa mukana. Vaikka yhteisön jäsenet huomioivat tutkijan, he eivät tieneet, että heitä tutkimusmielessä havainnoidaan. Tutkija vaikutti osittain ryhmän toimintaan, koska oli järjestänyt

ohjelman ja usein myös osallistui ohjelmaan, mikäli se käsitti esimerkiksi pelien pelaamista tai yhteislaulua. Toisaalta tutkimuksen teon voidaan katsoa jossain vaiheessa olevan toissijainen, koska kerhotoiminnan järjestäminen oli jo alusta lähtien ollut vastaavalle hoitajalle suunniteltu työtehtävä ja tutkimus oli tullut ajankohtaiseksi vasta työtehtävien määrittämisen jälkeen. Tutkija havainnoi kielellisen kommunikoinnin lisäksi osallistujien mielentilaa sekä näkemisen, että kuulemisen avulla. Huomioitiin, oliko puhe innostunutta, iloista tai varautunutta tai myös sitä, oliko aivan hiljaista. Myös osallistujien eleitä havainnoitiin, esimerkiksi, istuttiinko pöydässä eteenpäin nojautuneena, tuolin reunalla vai tuolin takana osassa.

Havainnointia varten on hyvä tehdä muistiinpanoja esimerkiksi tutkimuspäiväkirjan ja havainnointipäiväkirjan avulla. Erilaisia kenttämuistiinpanojakin voi käyttää päiväkirjojen apuna. Päiväkirjaan voidaan kuvata myös päivittäisiä tapahtumia. Ennen päiväkirjan aloittamista pitää selvittää, mitä tiedolla yleensä tehdään. (Kananen 2014, 82 – 85.) Myös Eskola (2007) ehdottaa tutkimuspäiväkirjan pitämistä, helpottaakseen tutkijan omaa työtä. Tutkimuspäiväkirjan muodolla ei sinänsä ole merkitystä, tärkeintä on, että kirjaa ylös koko tutkimuksen ajan siihen liittyvää materiaalia. (Eskola 2007, 36.)

Tässä tutkimuksessa on käytetty tutkimuspäiväkirjaa, johon merkittiin jokaisen kerhokäynnin jälkeen osallistujien nimet sekä se, mitä ohjelmaa kerhossa oli ollut. Myös kerholaisten mielipiteitä ja kehittämisehdotuksia kirjattiin päiväkirjaan. Ennen tutkimuspäiväkirjan aloittamista oli ajateltu päiväkirjan tarkoituksiksi muistuttaa viikoittaisesta kerhon kävijämäärästä sekä kerho-ohjelmasta. Tutkimuspäiväkirjaan kirjattujen havaintojen avulla suunniteltiin kerhon toiminnan kehittämistä ottamalla ohjelmistoon sellaista ohjelmaa, jota osallistujat halusivat.

5.4. Analyysimenetelmät

Kananen (2014) määrittelee analyysin tarkoittavan ”monimutkaisen ongelman pilkkomista pieniin, erillisiin osiin, jotka ratkaisemalla kokonaisuongelma toivotaan pystyttävän ratkaisemaan” (Kananen 2014, 105). Eskola ja Suoranta (2014) taas esittävät analyysin tarkoituksena laadullisessa tutkimuksessa olevan selkeyt-

tää ja tiivistää aineistoa sekä samalla tuoda jotakin uutta tietoa siitä, mitä on tutkittu (Eskola & Suoranta 2014, 138). Analyysimenetelmänä tässä tutkimuksessa on käytetty sisällön analyysia.

Sisällön analyysi on tavallisin analyysimenetelmä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Sitä voidaan pitää sekä yksittäisenä metodina että erilaisiin analyysikonaisuuksiin liitettävänä väljänä teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysi on tulkintaa ja päättelyä, ja siinä edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellistä näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91 – 112.) Ennen analyysin tekoa, aineisto tulisi lukea moneen kertaan. Kun sen lukee moneen kertaan, siitä yleensä alkaa syntyä mielenkiintoisia kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 143.)

Eskola (2007) kritisoi ohjetta, jolla kehoitetaan lukemaan aineistoa yhä uudestaan ja uudestaan. Hänen mielestään se ei ole järkevää, vaan hän kehottaa systemaattisuuteen ja tarttumaan ensimmäisen lukukerran jälkeen aineistoon ja sen analysointiin. (Eskola 2007, 43.) Tässä tutkimuksessa litteroidut haastattelut sekä päiväkirjamerkinnot asukaskerhosta on luettu useaan kertaan läpi. On huomattu, että muutaman lukukerran jälkeen teksteistä on alkanut paljastua enemmän tietoa ja jokaisen lukukerran jälkeen tutkija on päässyt ymmärryksessään aina hieman syvemmälle. Tekstejä ei ole luettu uudestaan ja uudestaan pelkän ohjeistuksen vuoksi, vaan on huomattu tekstien kerroksellisuus.

Litterointi on erilaisten tallenteiden kirjaamista, teemahaastattelussa tekstit kirjoitetaan ylös mahdollisimman sanatarkasti (Kananen 2014, 105). Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan aina ei kuitenkaan litteroida kaikkea haastateltua tekstiä, vaan kirjoitetaan ainoastaan keskeisimmät asiat. Mikäli jätetään osa aineistosta litteroimatta, aineiston poisjättäminen tulee myös tarkasti perustella valmiissa työssä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 138.) Haastattelut litteroitiin ja tekstiä niistä muodostui yhteensä 28 sivua fonttikoolla 11 ja rivivälillä 1. Litteroinnit ensimmäisistä haastatteluista tehtiin ensimmäisen haastattelukierroksen jälkeen ja toisen haastattelukierroksen jälkeen litteroitiin vastaavasti toiset haastattelut. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti. Kahden haastattelun loppuosat jätettiin litteroimatta, koska nämä osat eivät sisältäneet enää mitään kommentteja alkuperäisestä aiheesta.

Näissä osioissa haastateltavat lähinnä muistelivat aikaisempaa elämäänsä, eikä näiden tekstien litteroiminen olisi vaikuttanut analysoinnin lopputulokseen.

Aineistolähtöinen laadullinen eli induktiivinen analyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston redusoinnissa haastattelu pelkistetään joko tiivistämällä informaatiota tai pilkkomalla se pienemmiksi osiksi (taulukko 2). Näin saadaan karsittua pois aineistoa, joka on tutkimuksen kannalta epäolennaista. Pelkistäminen voidaan tehdä siten, että merkitään litteroituun aineistoon alleviivaten erivärisillä kynillä tutkimustehtävään liittyviä ilmaisuja. Ennen analyysin aloittamista on määriteltävä analyysiyksikkö, joka voi olla vaikka yksittäinen sana, lause tai lauseen osa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108 – 110.)

Taulukko 2. Esimerkki aineiston redusoinnista

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
”Vähä joskus tuntuu (yksinäiseltä) kato täällä on niin hiljaista, kun on tottunut kovempaan elämään ja meteliin”	Yksinäisyys
”Täällä tervehditään, se on niin täysin erilaista mitä mä uskoin kerrostalossa olevan...”	Tervehtiminen

Klusteroinnissa aineiston alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi (taulukko 3). Aineiston käsitteistä etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Ne käsitteet, jotka tarkoittavat samaa, yhdistetään luokaksi. Ne nimetään myös sellaisella käsitteellä, joka kuvaa luokan sisältöä. Luokitteluyksikkönä voidaan käyttää ominaisuutta, piirrettä tai käsitystä, joka kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisiin käsitteisiin. Tässä ryhmittelyssä luodaan pohja koko tutkimuksen perustalle ja saadaan jo alustavia kuvauksia ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.)

Taulukko 3. Esimerkki aineiston klusteroinnista

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Perhe Harrastukset Ystävät	Voimavarat
Asuinympäristö tullut levottomaksi Omakotitalosta kerrostaloon Suuremmasta asunnosta pienempään	Muuton syyt

Kun tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotetaan ja tästä valikoidusta tiedosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä, kutsutaan toimintaa abstrahoinniksi (taulukko 4). Abstrahoinnissa on edetty alkuperäisistä kielellisistä informaatioista teoreettisiin käsitteisiin, ja lopulta johtopäätöksiin. Jatketaan luokitusten yhdistelemistä niin kauan, kuin on mahdollista aineiston sisällön näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.)

Taulukko 4. Esimerkki aineiston abstrahoinnista

Alaluokka	Yläluokka
Yhteisöllisyyden kuvaus	Yhteisöllisyys näkemyksenä ja kokemuksena
Yhteisöllisyyden kehittyminen	
Oma suhtautuminen yhteisöllisyyteen	

Havainnointitutkimuksen analysointi muistuttaa teemahaastattelun analyysia (Grönfors 2007, 164). Tässä tutkimuksessa havainnoinnin analysointi tehtiin aina kerhokäynnin jälkeen.

Taulukko 5. Havainnoinnin keräämisen pohjamalli

Näköhavainnot	-vuorovaikutus	puhe: sävy, määrä
		eleet: liikehdintä/paikallaanolo
		ilmeet: hymyily/vakavuus, iloisuus/alakuloisuus
Kuulohavainnot	-vuorovaikutus	puhe: sävy, määrä

Tutkimuspäiväkirjamerkinnot analysoitiin aina kerhopäivän jälkeen. Ensin analysoitiin osallistujien määrä ja ketkä olivat osallistujat. Sitten analysoitiin ohjelman perusteella, pidettiinkö siitä vai ei.

Taulukko 6. Tutkimuspäiväkirjamerkintöjen analysoinnin pohjamalli

Osallistujat	Paikalla olijat	A, B, C, D
Ohjelma	Sisältö	pidetty/ei pidetty

6 TULOKSET

Tulosten analysoimisessa on tässä kvalitatiivisessa toimintatutkimuksessa analysoitu erikseen haastattelut ja havainnoinnin sekä dokumenttievaluoinnin tulokset. Ensin esitetään haastattelut ja sitten havainnointi asukaskerhon toiminnasta sekä lopuksi asukaskerhon päiväkirjan merkintöjä hyväksikäyttäen dokumenttievaluointi.

Kuvio 2. Kvalitatiivinen toimintatutkimus

Haastattelujen (n=8) vastaukset jaettiin aineiston sisällönanalyysin tuloksena kahteen yläluokkaan, jotka ovat Yhteisöllisyyden tarve sekä Yhteisöllisyys näkemyksenä ja kokemuksena. Yläluokat on jaettu alaluokkiin, joita Yhteisöllisyyden tarpeen osalta ovat Muuton syyt, Yksinäisyyden tunne sekä Voimavarat. Toisen yläluokan alaluokat ovat Yhteisöllisyyden kuvaus, Yhteisöllisyyden kehittyminen, Yhteisöllisyyden kehittämisen odotukset ja ehdotukset sekä Oma suhtautuminen yhteisöllisyyteen.

Taulukko 7. Sisällönanalyysi

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
-asunto: suuri, hissitön talo -asuinpaikka: levoton, pitkät välimatkat, ystävien muutto/kuolema -muut syyt: asunnon pakkomyynti	Muuton syyt	YHTEISÖLLISYYDEN TARVE
-yksinäinen: hiljaisuus, naapurit vieraita, ikävä puolisoa	Yksinäisyyden tunne	
-perhe -harrastukset -ystävät	Voimavarat	
-ihmiset: yhdessä toisten kanssa: yhteiset asiat, yhteishenki, ”yhteen hiileen puhaltaminen”, toisista välittäminen, toisten auttaminen -ympäristö: ei sotketa paikkoja	Yhteisöllisyyden kuvaus	YHTEISÖLLISYYS NÄKEMYKSENÄ JA KOKEMUKSENA
- tervehditään kaikkia - tunnistetaan saman rapun asukkaat -saanut/ei ole saanut uusia tuttavuuksia tai ystäviä -yhteisöllisyys lisääntynyt/ei mahdollisuutta yhteisöllisyyteen	Yhteisöllisyyden kehittyminen	
-odotukset: saada uusia tuttavuuksia, harrastaa yhdessä, kyläillä/ei kyläillä, vuorovaikutusta muiden kanssa -ehdotukset: yhteinen tila, pihalle pöytä ja tuolia, grillipaikka, -erilaiset teemaillat eri-ikäisille, yhteinen juhla -tietoa talon tavoista	Yhteisöllisyyden kehittämisen odotukset ja ehdotukset	
-ei erityisesti halua: erakko, kotikissa, ei ole kiinnostunut ihmisistä tai tavoista kehittää yhteisöllisyyttä -haluaa yhteisöllisyyttä ja on valmis tekemään asioita sen eteen	Oma suhtautuminen yhteisöllisyyteen	

6.1. Yhteisöllisyyden kehittyminen

Haastateltavilla oli erilaisia syitä muuttoon sekä myös erilaisia tapoja kotiutua uuteen asuinyhteisöön. Yksinäisyyden tunnettakin koettiin enemmän tai vähemmän. Voimavaroinaan haastateltavat kokivat omat lapset ja lastenlapset. Omat harrastukset auttoivat myös kotiutumisessa.

6.1.1 Muuton syyt

Haastatteluissa (n=8) ilmeni, että Lakeankulmaan oli muutettu paljon erilaisten syiden vuoksi. Ne saattoivat perustua vapaaehtoisuuteen tai pakkotilanteeseen. Useita vapaaehtoisuuteen perustuvia syitä voidaan jossain määrin pitää myös pakollisina syinä. Pakollisina syinä voidaan pitää sellaisia tilanteita, jolloin puolison kuoleman jälkeen haluttiin muuttaa suuremmasta asunnosta pienempään tai omakotitalosta kerrostaloon. Muutto oli tullut ajankohtaiseksi myös, kun ikääntymisen vuoksi entinen asumismuoto alkoi jostain syystä tuntua vähemmän sopivalta.

Eräälle haastateltavista muuton syynä oli entisen asuinympäristön muuttuminen. Raskaan liikenteen lisääntyminen asunnon lähellä oli aiheuttanut jatkuvaa meteliä ja meteli kuului myös asunnon sisälle. Toisaalta myös itse asuintalon väki oli muuttunut, kun taloon oli muuttanut totuttua äänekkäämpää väkeä. Heillä oli monesti taustalla eri kulttuuripiirit ja erilaiset elintavat, ja niihin ei talossa oltu aikaisemmin totuttu. Joidenkin naapureiden kovaääniset riitelyt kuuluivat liiankin helposti viereiseen asuntoon.

”...oli vähän nahistelua, niillä oli sellainen oma tyyli. ...Että nehän alkaa keittämään yöllä ja kaikki ne ruuankäryt oli sitten siellä mun huushollissa. Alakerrassa asui vähän sellainen tappeleva pariskunta...”

Ystävät ja tuttavat vaikuttivat myös muuttopäätökseen aikaisemmassa asuinpaikassa, koska myös useat heistä olivat jo muuttaneet lähemmäs kaupungin keskustaa. Ikäihmisen kohdalla ei ollut erikoista, että ystäviä oli myös kuollut, eikä elämä entisessä asuinympäristössä tuntunut enää entiseltä.

Erästä vastaajaa pitkätköt välimatkat eri paikkoihin ja harrastuksiin olivat aikaisemmassa asunnossa alkaneet kyllästyttää, ilman julkisia kulkuneuvoja ei päässyt mihinkään. Iän karttuessa myöskään pyörällä ei joka paikkaan enää jaksanut mennä.

Lakeankulman sijaintia pidettiin hyvänä, se oli lähellä keskustaa ja palveluja. Eräs vastaaja oli aikaisemmin asunut samassa kaupunginosassa, mihin nyt oli muuttanut ja ympäristö tuntui näin ollen tutulta vuosikymmenienkin jälkeen

”... aivan niin ku olisin kotiin tullu...”

Toisilla ikäihmisillä syynä muuttoon oli se, että entinen asunto oli ollut liian suuri ja nyt haluttiin muuttaa pienempään asuntoon. Oli myös otettu huomioon, että Lakeankulmassa oli mahdollisuus erilaisiin elämää helpottaviin palveluihin, joita ikääntyessä voi tulla tarvitsemaan.

Leskeys ja ikääntyminen olivat monella vastaajalla syitä muuttoon. Joku oli joutunut muuttamaan pois entisestä asunnostaan, koska puoliso oli kuollut. Kyseessä oli ollut eräänlainen palveluasuminen ja puoliso oli ollut se, joka oli tällaista asumismuotoa tarvinnut. Joillakin vastaajista taas omakotitalo oli alkanut käydä liian suureksi puolison kuoleman jälkeen tai joku halusi vain muuten yksin jäätyään päästä vähän helpommalla.

Eräs vastaajista ei osannut kertoa tarkemmin syytä, miksi oli Lakeankulmaan muuttanut. Hän kertoi vain nähneensä lehdessä ilmoituksen asunnoista ja sen perusteella hakeutunut asumaan Lakeankulmaan. Odotuksia tulevasta asumisesta ei tällä vastaajalla ollut.

6.1.2 Yksinäisyyden tunne muuton jälkeen

Yksinäisyyden tunne nousi esiin monen ikäihmisen vastauksessa. Siitä ei puhuttu kuitenkaan oma-aloitteisesti, vaan se tuli esiin vasta kun kysyttiin, onko haastateltava kokenut yksinäisyyttä. Yksinäisyyden tunteen saattoi tuoda myös talossa vallitseva hiljaisuus. Vaikka pitikin hiljaisuudesta, liiallisena se saattoi tuntua epä-mukavalta.

”Vähä joskus tuntuu (yksinäiseltä).. kato täällä on niin hiljaista, kun on tottunut kovempaan elämään ja meteliin niin ja siinähan (entisen asunnon vieressä) ajoi noi rekat... täällä tuntui niin hiljaiselta... en mä oikeestaan sitäkään ajattele... mä oikeestaan nautin, kun on hiljaista...”

Uuden asuinympäristön erilaisuus entiseen verrattuna sekä se, että ei tuntenut muita asukkaita saattoi myös hetkiseksi tuoda joillekin vastaajille yksinäisyyden tunteen. Tunteen oletettiin poistuvan, kunhan tutustuisi paremmin toisiin asukkaisiin.

Moni vastaajista oli jäänyt leskeksi, toiset hyvinkin vähän aikaa sitten. Surumielinen ja alakuloinen mieliala lisäsivät yksinäisyyden tunnetta. Eräs vastaajista sanoi suoraan yksinäisyytensä johtuvan kaipauksesta edesmenneeseen puolisoon.

”Se siinä vaan on, että on ikävä sitä toista...”

Koska surua ei sinänsä tässä haastattelussa käsitelty, siitä puhuminen riippui täysin haastateltavasta ja hänen tavastaan yleensäkin kertoa asioista. Puolison kuolema saatettiin ohittaa lyhyellä maininnalla tai siitä voitiin kertoa enemmänkin. Sen vaikutuksesta yksinäisyyden kokemukseen ei kuitenkaan selkeästi haastatteluissa puhuttu.

6.1.3 Voimavarat muuton jälkeen

Yksinäisyyden tunnetta helpottavaksi seikaksi ikäihmiset (n=8) kokivat omat lapsensa ja lapsenlapsensa. Oltiin kiitollisia siitä, että lapset kävivät tapaamassa ja auttoivat tarpeen mukaan. Eräs vastaaja kertoi olevansa onnellisessa asemassa, koska lapset ja lapsenlapset asuivat samassa kaupungissa. He kävivätkin vastaajan mukaan tapaamassa ja tarvittaessa auttamassa tätä lähes päivittäin. Ikäihmiset viettivät läheistensä kanssa aikaa myös kotinsa ulkopuolella. Joskus menttiin kyläilemään tai ehkä käytiin lääkärissä. Joskus taas käytiin teatterissa tai kirjastossa ja voitiin käydä myös ostoksilla.

Monet harrastukset toivat myös sisältöä elämään. Lähes kaikilla haastateltavista oli enemmän tai vähemmän erilaisia harrastuksia asuintalon ulkopuolella. Monet harrastivat liikuntaa päivittäin joko kävelemällä tai pyöräilemällä. Kävelymuodoista sauvakävely oli hyvin suosittua. Liikunnallisista harrastuksista uimahallissa käynti oli erään vastaajan harrastuksena, tai sitten saattoi jumpata jossakin ryhmässä. Toiset vastaajista osallistuivat erilaisten yhdistysten toimintaan. Tv:n katselu tai lukeminen olivat yleisiä harrastuksia. Kirjat lainattiin kirjastosta, missä käytiin omaisen kanssa. Kaikki eivät yksilöineet harrastuksistaan talon ulkopuolella, vaikka kertoivatkin, että niitä on. Joku ei välttämättä edes pitänyt kaikista harrastuksistaan, mutta jostain syystä halusi näissä harrastuksissa käydä. Tämä vastaaja kertoi, että ei ollut kovin kiinnostunut toisten ihmisten elämäntarinoista, joita hänen mukaansa erilaisissa harrastuspiireissä joutui kuuntelemaan.

Kulttuuriharrastukset kiinnostivat toisia vastaajia. Haastateltu aviopari koki yhteisen kuoroharrastuksen mielekkääksi ja sitä olikin harrastettu jo useita vuosikymmeniä. Eräs vastaaja kertoi käyvänsä taidenäyttelyissä ystäviensä kanssa. Myös seurakunnan tapahtumat kiinnostivat. Toiset vastaajat nauttivat tosin kotona olostakin, aina ei tarvinnut erityisesti lähteä mihinkään.

Jollakin aktiivisella ikäihmisellä oli erilaisia harrastuksia lähes jokaisena arkipäivänä viikossa.

”Ystävät sanoivatkin, että mä oon vähän liikaakin touhannut, kun jalat ei enää kestäny eikä päässy rappusia ylös... Alas aina pääsee, jos ei muuten niin pyörien... (naurua)”

Ryhmässä harrastettavista toiminnoista erilaiset yhdistystoiminnat olivat suosittuja, kuten myös liikunta ja kerhotoiminta. Eräs vastaajista kertoi harrastavansa liikuntaa pääasiassa yksin, sillä hän oli aina tottunut menemään yksin, eikä hän halunnut olla muista riippuvainen. Toisaalta, ikäihmisten jaksamiset liikunnan suhteen olivat kovin erilaisia. Toinen saattoi omata paremman kunnon kuin toinen ja näin ollen esimerkiksi yhteisten kävelylenkkien katsottiin olevan suurelta osin vain kiusallisia.

Monet vastaajista kertoivat saaneensa tuttuja Lakeankulmasta näiden muutaman kuukauden aikana, jolloin Lakeankulmassa olivat asuneet. Jotkut vastaajista uskoivat sen johtuvan omasta puheliaisuudestaan ja myös siitä, että aloittaa helposti keskustelun vieraankin ihmisen kanssa. Monella vastaajalla ”tuttavuus” tarkoitti lähinnä naapurin tervehtimistä ja keskustelua hänen kanssaan enimmäkseen arkisista asioista. Joku kertoi tutustuneensa toiseen asukkaaseen ja olleensa jopa yhdessä lenkillä tämän kanssa. Vakituista lenkkikaveria ei tästä uudesta tuttavasta ollut vielä kuitenkaan tullut, sillä haastateltavan mukaan tämä oli kävellyt niin nopeasti, että haastateltava ei tuntenut pysyvänsä perässä. Eräs vastaaja kertoi pihalla jutelleensa naapureiden kanssa ja uusia juttukavereitakin hän ajoittain kaipasi, mutta ei välttämättä haluaisi tavata heitä säännöllisesti. Vastaajalle riitti, että nähtäisiin vain silloin tällöin. Kyläilyä naapureiden kanssa tämä vastaaja ei halunnut, eikä liian tiivistä yhteydenpitoa.

Eräs haastateltavista kertoi toisaalta saaneensa jopa ystäviä uudesta asuintalosta. Hänen mukaansa uusien ystävien saamisessa oli asukaskerhon tapaamisilla ollut paljon vaikutusta. Moni vastaajista oli ensimmäisen kerran tutustunut naapuriin juuri tuossa kerhossa. Kun oli ollut toisen kanssa aikaisemmin samassa tilaisuudessa, myös kanssakäynti myöhemmin talon ulkopuolella oli helpompaa.

Eräs vastaaja kertoi, että oma ystäväpiiri on muualla ja että täällä uudessa asuinympäristössä oli vaikeaa tulla läheiseksi ystäväksi tai edes tutuksi kenenkään talon asukkaan kanssa, koska toisilla oli aviomiehet ja itse asui yksin. Toisaalta vastaaja epäili jopa, että talon asukkaat eivät edes halua olla toistensa kanssa tekemisissä.

”... täällähän ei ole sellaisia ihmisiä, jotka haluaisi olla missään tekemisissä toistensa kanssa”.

Vastaaja oletti talossa asuvan paljon sairaita ihmisiä, jotka eivät ulkona juuri liiku. Hän epäili myös vuodenajan rajoittavan ihmisten liikkumista pihapiirissä. Hän kertoi itse tervehtivänsä muita asukkaita, mutta totesi toisaalta, että kiireiset asukkaat tuskin toinen toistaan tervehtivät rappukäytävässä. Hän vertasi myös talon ympäristöä ja pihaa entisaikojen pihapiireihin, missä kaikki ihmiset olivat saman-

arvoisia. Tässä pihapiirissä hän ei mielestään samanarvoisuutta kokenut. Hän ei selittänyt asiaa tarkemmin.

”Eihän nyt oo enää niinku ennen vanhaan, että oltiin niinku... et se piha oli piha ja sen pihan ympärillä oli talo, niinku tässähän nyt on tavallaan...mutta ihmiset oli silloin niinku lähempänä toisiaan... kaikilla oli se sama ... siis ei ollut niin paljon sanotaanko hyvinvoivia ihmisiä... että ne oli vähän samat ne meriitit ... että kaikki oli saman arvoisia ... tässä ei nyt oikeen oo kyllä...”

6.2. Yhteisöllisyys näkemyksenä ja kokemuksena

Yhteisöllisyys-käsite sisältää haastateltavien (n=8) käsitykset yhteisöllisyydestä, sekä mahdolliset aikaisemmat kokemukset vastaavanlaisista. Haastateltavat arvioivat, kuinka yhteisöllisyys on kehittynyt Lakeankulmassa muutaman kuukauden aikana. He myös ehdottavat uusia kehittämiskeinoja yhteisöllisyyden lisäämiseksi. Lopuksi vastaajat arvioivat omaa osuuttaan yhteisöllisyyden kehittämisessä.

6.2.1 Yhteisöllisyyden kuvaus

Haastateltavia pyydettiin kuvaamaan, mitä he ymmärtävät yhteisöllisyydellä. Monen oli vaikeaa selittää käsitettä tarkalleen, vaikka tuntui siltä, että se käsitettiin hyvin paljon samalla tavalla eri vastaajien kesken. Perhe merkitsi monelle läheisintä yhteisöllisyyttä, mutta myös yhdessä tekeminen ja pelkästään yhdessä oleminen katsotaan yhteisölliseksi. Eräs vastaaja sanoi, että yhteisöllisyys tarkoittaa yhteisiä asioita ja siihen kuuluu myös yhteishenki, toisista välittäminen sekä muiden auttaminen. Muista ihmisistä huolehtimisen lisäksi huolehditaan myös yhteisistä tiloista sekä pidetään ne hyvässä kunnossa. Yhteisöllisyys on ”puhaltamista yhteen hiileen”.

Vastaajilla oli erilaisia kokemuksia yhteisöllisyydestä naapureiden kanssa aikaisemmassa asuinyhteisössään. Omakotiasujilla naapurit olivat luoneet yhteisöllisyyden. Eräs vastaaja taas kertoi aikaisemmassa asuinyhteisössään pidetyistä keväisistä ja syksyisistä talkoista, joissa siivottiin ja haravoitiin yhteistä pihaa. Lopuksi vielä grillattiin ja juotiin kahvia ja joku oli paistanut munkkejakin. Vastaa-

jan mukaan asuinyhteisössä kaikki tunsivat toisensa. Kaikki asukkaat eivät tosin aina osallistuneet yhteisiin toimintoihin, toiset eivät osallistuneet koskaan. Toinen vastaajista kertoi entisen asuntonsa lähellä olevasta ”kylätuvasta”, missä oli mahdollisuus osallistua erilaisiin järjestettäviin ohjelmiin. Tämä vastaaja ei kuitenkaan halunnut siellä käydä.

”... siellä oli aina niitä... mä en tykännyt siitä paikasta”

Haastateltavan asuintalossa oli ollut myös vuosittaisia yhtiökokouksia, mutta vastaajan mukaan ne eivät olleet yhteisöllisiä. Eräs vastaaja kertoi, että aikaisemmassa asuinyhteisössään yhteisiä tapahtumia oli ollut varsinkin silloin, kun asuintalo oli juuri valmistunut. Oli seurusteltu ja tavattu naapureita yhteisessä kerhohuoneessa. Yhteisössä oli syntynyt myös pienimuotoinen käsityökerho. Yhteisöllinen toiminta oli kuitenkin loppunut, kun kerhohuone oli vuokrattu muulle toiminnalle, eikä talon asukkailla ollut enää yhteistä kokoontumistilaa. Vastaaja kertoi asukkaiden sen jälkeen vieraantuneen toisistaan, varsinkin kun taloon oli muuttanut uusia asukkaita, eikä heihin enää tutustunut niin helposti. Mutta vaikka olikin vieraannuttu toisistaan jonkin verran, aina pihalla kuitenkin tervehdittiin ja kun vastaaja oli muuttamassa pois, oli halattu ja jätetty jäähyväisiä. Eräs vastaaja kertoi, että entisestä asuinyhteisöstään oli jäänyt kaipaamaan yhteisön järjestämiä erilaisia ohjelmia.

6.2.2 Yhteisöllisyyden kehittyminen Lakeankulmassa

Toisen haastattelun aikana vastaajat olivat asuneet Lakeankulmassa jo muutaman kuukauden ajan. Lähes jokainen vastaaja oli kotiutunut uuteen asuinpaikkaansa hyvin, eikä yksinäisyyttä enää juurikaan tunnettu. Tosin kotiutumista hidasti erään vastaajan mukaan suuri tavaramäärä, joka oli muuttokuormassa tullut mukaan. Kaikille tavaroille ei vielä kuukausienkaan jälkeen ollut löytynyt oikeaa paikkaa uudessa kodissa. Hän oletti oikean paikan löytymisen olevankin haasteellista, koska oli muuttanut suuremmasta asunnosta pienempään asuntoon. Vastaajista pariskunnalla viihtyvyyttä lisäsi se, että myös toinen puolisoista oli pikkuhiljaa alkanut viihtymään uudessa asuinympäristössään. Hänellä oli aluksi ollut haikea

mieli, kun piti muuttaa pois tutusta kotitalosta, missä hän oli asunut jo lapsuudestaan lähtien.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että Lakeankulmaan oli kehittynyt yhteisöllisyyttä, ainakin jonkin verran. Joku oli sitä mieltä, että yhteisöllisyyttä ei ollut niin paljon, kun oli aluksi odottanut. Tähän vastaaja näki syyksi sen, että kaikissa asunnoissa ei vielä asuttu. Hän oli myös tyytynyt ajatukseen, että hänen kaipaamaansa yhteisöllisyyttä ei tässä talossa tulisi olemaan. Vastaajan mielestä myöskään ”muutaman ihmisen muodostama kerho” ei ollut sitä, mitä oli itse asukas-kerhotoiminnasta odottanut. Hän oli odottanut jotain suurempaa. Talon ulkopuolella hän oli aktiivisesti mukana erilaisissa toiminnoissa.

”... en kaipaa nyt täällä sellaista... tiedän, ettei täällä nyt ole mahdollisuuksia sellaiseen... täällä ei oo sellaisia ihmisiä, jotka kävis jossakin.”

Lakeankulmaa pidettiin rauhallisena asuinpaikkana ja naapureita pidettiin mukavina. Joihinkin naapureihin oli tutustuttu erään asukkaan kotonaan järjestämässä glögitilaisuudessa. Koska kaikissa asunnoissa ei vielä asuttu, ei vastaajan mielestä voinut odottaakaan varsinaisesti yhteisöllisyyden kehittymistä. Toisaalta mietittiin, että rappukäytävässä ei yleensä paljon ihmisiä näy. Ihmiset tuntuivat asuvan omissa ”lokeroissaan” ja heitä saattoi nähdä vain silloin, kun on esimerkiksi viemässä roskapusseja ulos.

Lähes kaikki vastaajat kertoivat tervehtivänsä rappukäytävässä vastaan tulevia ihmisiä, olivat nämä sitten tuttuja tai vieraita. Tervehtimistä pidettiin hyvänä asiana. Eräs vastaaja ihastelikin, että kerrostalossa tervehditään vastaantulijoita.

”Täällä tervehditään, se on niin täysin erilaista mitä mä uskoin kerrostalossa olevan...”

Yhteisöllisyyden uskottiin kyllä vielä tulevaisuudessa kehittyvän, koska talossa asui erään vastaajan mielestä reippaita ihmisiä. Ikäihmisen näkökulmasta katsottuna varsinkin talossa asuvat nuoret olivat tosi ystävällisiä.

6.2.3 Yhteisöllisyyden kehittämisen odotuksia ja ehdotuksia

Haastateltavat eivät osanneet sanoa, onko yhteisöllisyys tärkeämpää vanhemmille kuin nuoremmille ihmisille. Ajateltiin kuitenkin, että myös nuoret kaipaavat yhteisöllisyyttä. Eräs vastaajista epäili, onko nuorilla asukkailla halukkuutta osallistua yhteisöllisyyden kehittämiseen Lakeankulmassa. Hän totesi, että ”niillä on omat kaverinsa”. Toinen vastaaja taas totesi, että ei ollut itse aikoinaan nuorempana kaivannut yhteisöllistä asumista. Hän oli tuolloin ollut mukana vielä työelämässä ja silloin tällaisia asioita ei ajateltu.

Monet vastaajista halusivat saada naapureista sellaisia tuttavuuksia, joiden kanssa voisi lähteä vaikka lenkille. Vastaajat myös toivoivat, että he voisivat tarvittaessa pyytää naapurilta apua. Monet vastaajista pitivät itseään sosiaalisena ihmisenä, joka helposti juttelee vieraankin kanssa, ja erityisesti silloin, kun asutaan samassa talossa. Toiset vastaajat eivät halunneet kehittää kovinkaan syvällisiä ihmissuhteita muiden asukkaiden kanssa. Heille riitti se, että tervehditään rappukäytävässä tai kadulla tavatessa. Joku ei osannut toivoa yhtään mitään, koska ei ollut koskaan osallistunut mihinkään vastaavanlaiseen.

Yhteisöllisyyden luomisessa ei ollut vastaajien mielestä iällä merkitystä. Eriikäisten ihmisten asumista samassa yhteisössä pidettiin positiivisena asiana. Kaikenikäisiä ihmisiä tervehdittiin tavattaessa talon tiloissa, ikäihmiset olivat usein aloitteellisia tervehtimisessä. Toisaalta eräs haastateltavista sanoi, että kaikki vanhemmat ihmiset eivät uskalla olla aloitteellisia nuorempien suhteen, sillä vanhemmat saattavat jopa pelätä hakeutua nuorempien joukkoon. Vastaaja pohti merkityksellistä nuoren kannalta olevan se, pitääkö tämä vanhemmista ihmisistä tai ihmisistä yleensä.

Lakeankulman kerrostalo valmistui asumiskuntoon elo-syyskuun vaihteessa. Piha oli tuolloin vielä keskeneräinen ja jokaisen asukkaan omat muuttoaskareet veivät huomion yhteisistä tiloista. Kevään ja kesän lähestyessä piha ja siihen suunniteltava toiminta on alkanut kiinnostaa asukkaita. Joku sanoi pihan olevan parasta, mitä talossa oli. Vastaajat totesivat, että kesällä ihmiset tulevat helpommin ulos asunnoistaan, ja uskottiin, että tuolloin tavataan enemmän ihmisiä myös pihalla.

Pihaan toivottiin saatavan pöytäryhmiä tuoleineen, mihin voitaisiin istua viettämään aikaa. Toivottiin istuimia nimenomaan aikuisille, sillä lapsille pihaan oli jo toimintaa kehitelty. Pihaan ehdotettiin tehtävän myös grillipaikka. Grillissä voisi kesällä paistaa makkaraa ja makkaranpaiston ohessa voisi jutella muiden talon asukkaiden kanssa. Jonkun toivomukseen sisältyi ylipäätään jokin yhteinen tila tai paikka, missä voisi tavata muita asukkaita.

Erilaisista ulkopuolisten asiantuntijoiden järjestämistä ohjelmista jalkahoitajan käynti olisi toisille mieleen, vaikkakin jonkun vastaajan mielestä hinta voi olla liian korkea. Toisia jalkahoitajan tuleva vastaanotto ei kiinnostanut lainkaan. Lakeankulmassa olevan lounasravintolan palveluja voisi erään vastaajan mukaan käyttää hyväkseen. Hänen mukaansa lounasravintolassa voisi joukolla käydä syömässä, että ei tarvitsisi lähteä muualle syömään.

Eräs vastaaja ehdotti järjestettäväksi eri-ikäisille asukkaille erilaisia teemailtoja. Nuorille voisi olla yhdenlaisia teemailtoja ja sitten ”nuorekkaille vanhuksille” toisenlaisia ja vielä vanhemmille asukkaille vaikkapa hartauksia. Tällaisen teemailan ajankohdaksi vastaaja ehdotti klo 17 - 18. Vastaaja mietti, ettei itse halua lähteä järjestämään tällaista kerhoa, mutta muutama vapaaehtoinen osallistuja toiminnan järjestämiseen pitäisi saada. Vapaaehtoisuuden voisi sitten palkita vaikkapa lounaskupongeilla viereiseen lounasravintolaan.

Eräs vastaaja ilmoitti, että ei ole kiinnostunut talon sisällä järjestettävistä tapahtumista. Hän halusi seurata ulkoiluun ja erilaisiin retkiin. Erilaiset museokäynnit talon asukkaiden kanssa eivät kiinnostaneet, vaikka hän erilaisia kulttuuritapahtumia ystäviensä kanssa harrastikin. Sauvakävelyryhmää voisi vastaajan mielestä harkita.

Toiset haastateltavat eivät osanneet kertoa mitään odotuksista yhteisöllisyyden kehittämisestä Lakeankulmassa. Eräs haastateltavista sanoikin, että ehkä hänen omaisillaan oli enemmän odotuksia uuden asuintalon suhteen. Tämä vastaaja myönsi kuitenkin, että toivoisi ulkona liikkuvan enemmän ihmisiä. Hän ymmärsi kuitenkin, että muuton ajankohta syksyllä vaikutti ihmisten oleskeluun pihalla.

6.2.4 Vastaaajien suhtautuminen yhteisöllisyyteen

Usean haastateltavan kohdalla ilmeni halu yhteisöllisyyteen, mutta ei kuitenkaan haluttu päästää vierasta ihmistä ”liian lähelle”. Katsottiin, että jos menee toisen kutsusta vaikka kahville tämän luokse, käynti velvoittaa myös itseä. Jos ei sitten itse pyydäkään vastaavasti toista omaan kotiinsa, tämä toinen voi loukkaantua, eikä tätä haluttu tehtävän. Myös esimerkiksi naapurin kehotus tulla saunomaan luokseen koettiin liian tuttavalliseksi.

Kaksi haastateltavista sanoi suoraan, että he eivät oikeastaan halunneetkaan tehdä asioita muiden kanssa. Toinen haastateltavista oli tottunut toimimaan yksistään, menemään yksin esimerkiksi lenkille. Toisaalta hän myönsi kuitenkin, että ”olisi kiva tuntea ihmisiä”. Häntä harmitti, että ei asuntonsa ikkunoista nähnyt pihan puolelle, eikä siten tiennyt, keitä pihalla liikkui. Toinen vastaaja ei hänkään halunnut tehdä muiden asukkaiden kanssa oikeastaan mitään. Hän ei ainakaan halunnut ruveta seurustelemaan kenenkään kanssa, vaikka hänellä olikin hyviä kokemuksia yhdessä tekemisestä edellisessä asuinyhteisössä. Kolmas haastateltavista kertoi kyllä haluavansa tutustua muihin asukkaisiin, mutta hän oli ollut kovin kiireinen talon ulkopuolisten harrastustensa kanssa, eikä ollut esimerkiksi ehtinyt tulla asukaskerhoon. Toisaalta, hän ei ollut kiinnostunutkaan mistään ehdotetuista yhteisistä toiminnoista. Kysyttäessä mahdollisista omista ehdotuksista, hän ei osannut ehdottaa mitään.

Osallistumisen katsottiin olevan joskus myös mielialasta kiinni. Aina ei halua osallistua ja lähteä muiden mukaan, vaan haluaa olla yksin kotonaan kaikessa rauhassa. Jos joku tuolloin tulee soittamaan ovikelloa, tuntuu se vain ärsyttävältä. Joku vastaajista ei tiennyt, mitä tähän kysymykseen pitäisi vastata. Hän ei ollut koskaan aikaisemmin osallistunut mihinkään yhteistoimintoihin muiden kanssa, yhteinen työ puolison kanssa oli ollut koko elämä ja vienyt kaiken ajan. Puolison kuoleman jälkeen oli vaikea kiinnostua oikein mistään. Eräs haastateltavista kertoi voivansa tehdä jotakin yhteistä muiden asukkaiden kanssa. Hän voisi käydä lenkillä uusien naapureiden kanssa tai pistäytyä jonkun luona vaikka kylässä.

Oman suhtautumisen tärkeyttä yhteisöllisyyden luomisessa painotti eräs vastaaja. Yhteisöllisyyttä voi hänen mukaansa itekin aktiivisesti lisätä, vaikka tapaamalla toisia asukkaita ja kertomalla tarinoita elämästään. Kaikkia aiheita ei tosin kannata käsitellä. Vastaajan mielestä esimerkiksi politiikka ja uskonto kannattaa jättää käsittelemättä.

”Kiva kuulla asioita ja sellaista, jota ei itse hoksaa... Tärkeää, että kuulee asioita muilta.”

Haastateltavien mukaan Lakeankulman asukaskerhoa pidettiin hyvänä yhteisöllisyyden muodostajana. Pienemmässä ryhmässä katsottiin olevan helpompaa hiljaisempien osallistujienkin sanoa oma mielipiteensä ja tutustuminen uusiin ihmisiin on pienessä ryhmässä nopeampaa kuin suuremmassa ryhmässä. Kerhossa säännöllisesti kävijät viihtyvät siellä ja he kokivat, että kerhoon oli mukava tulla. He olivat tyytyväisiä ohjelmaan, oli se sitten asiapohjaista tai viihteellistä.

Toiset vastaajista olivat käyneet kerhossa muutaman kerran, toiset eivät kertakaan. Jotkut pitivät kerhomaksua liian suurena ja vertasivat sitä muiden yhdistysten ja seurojen maksuihin. Joku ehdotti itse sellaista hintaa, minkä olisi valmis kerhokäynnistä maksamaan. Joku ei mielestään osannut olla kerhoissa, kun ei ollut aikaisemminkaan sellaisissa ollut. Joku ei ollut osallistunut kerhotoimintaan, koska ei tavallisesti kerhoaikana ollut edes kotona. Joku taas oli käynyt kerhossa muutaman kerran, mutta lopettanut käymisen, koska kerhossa oli ollut niin vähän väkeä. Hän oli odottanut kerhoon osallistuvan enemmän ihmisiä. Osallistujien määrän vähyden hän uskoi johtuvan siitä, että talossa ei asunut sellaisia ihmisiä, jotka yleensä edes kävivät missään.

”Eihän tuolla ketään käy tuolla kerhos, muutama ihminen... ajattelin, että se olis niinku isompaa se touhu ollut...”

Eräs vastaajista oli joskus osallistunut kerhon toimintaan, mutta hän ei pitänyt puheenaiheista sillä kerralla kerhossa.

” ... niinku tää nyt ku me oltiin viime kerralla tuolla, että mitä istua ja kuunnella kun jotkut valittaa sellaisista asioista, jotka ei ole edes valittamisen arvoista. Kummallisia ajatuksia...”

Erään vastaajan mukaan iällä ei asukaskerhossa ole väliä. Itse asiassa vastaaja kaipasi kerhoon myös miehiä ja ylipäättään kaikenlaisia ihmisiä. Hän mietti jopa lasten ottamista kerhon toimintaan mukaan. Asukaskerhon ohjelmaan toiset haastateltavista ehdottivat omia vaihtoehtoja, kuten bingoa, tietokilpailuja, käsitöiden tekemistä, laulamista, askartelua, museoissa käyntiä sekä matkustelua. Toiset vastaajista eivät osanneet ehdottaa mitään. Vastaajista kerhossa kävijät olivat tyytyväisiä ohjelmaan.

6.3. Lakeankulman asukaskerhon toimintatapa

Asukaskerhon toiminta aloitettiin viikon kuluttua siitä, kun toimipiste oli virallisesti aloittanut toimintansa. Ensimmäinen kokoontuminen oli 7.9.2017 ja tuolloin paikalla oli kaksi jäsentä. Aluksi kerhossa oli tarkoitus tutustuttaa asukkaat toisiinsa, mikä tehtiin kevyen jutustelun merkeissä. Luontevat puheenaiheet löytyivät vastavalmistuneesta asuintalosta. Kerholaiset keskustelivat oman uuden asuntonsa hyvistä ja huonoista puolista, muisteltiin myös entisiä asuntoja ja asuinpaikkoja. Viikon kuluttua osallistujamäärä oli kasvanut viiteen ja koska mukana oli uusia jäseniä, jatkettiin asumiskokemusten vaihtoa.

6.3.1 Asukaskerhon ajankohta ja osallistujat

Kerhon ajankohta oli aluksi torstaisin kello 13. Se ei kaikille tuntunut sopivan, joten yhdessä kerholaisten kanssa suunniteltiin ajankohta siirrettäväksi tiistaille samaan aikaan. Tätä kokeiltiin kuukauden ajan, mutta se ei sopinut kaikille. Ne, jotka tiistaita alun perin ehdottivat, eivät itse enää kerhoon tulleetkaan. Asukaskerhon ajankohta päätettiin lopulta siirtää keskiviikoksi kello 14 - 16.

Kerho oli jäsenmäärältään melko pieni, kävijöitä noin 1 - 4. Jäsenmäärää yritettiin kasvattaa pitämällä niin sanottuja avoimien ovien kerhoa pariin otteeseen. Avoimien ovien päivänä osallistuminen oli maksutonta. Avoimet ovet lisäsivätkin osallistujien määrää tilapäisesti jopa yhdeksään henkilöön. Myös ulkopuolisten asian-

tuntijoiden käynnit asukaskerhossa saivat väkeä liikkeelle ja ulkopuolisesta asian-
tuntijuudesta oltiin valmiit maksamaan normaali kerhomaksu. Pieni salaperäisyys
viikkokutsussa (esimerkiksi ”ota mukaan oksasakset”) kiinnosti, vaikka kranssin
tekemisen sijaan tulija olikin varautunut menemään ulos puiden oksia leikkaa-
maan. Kerhon maksullisuus puhutti usein. Vakiokävijät eivät sitä kommentoineet,
mutta eräs kerholainen kertoi toisten talon asukkaiden pihalla siitä puhuneen.
Nämä olivat kritisoineet hintaa ja kertoneet kyllä tulevansa kerhoon, mikäli se ei
olisi niin kallista.

Asukaskerhon osallistujien ikäjakauma oli melko suuri. Avoimien ovien kerhossa
ikäjakauma oli jopa 35 – 95 -vuotta. Tavallisesti kerhoon osallistui vakituiset neljä
asukasta, iältään 69 – 89 -vuotta. Osallistujat olivat luonteiltaan ja ominaisuuksil-
taan hyvinkin erilaisia. Toiset olivat puheliaita, toiset hiljaisia. Toiset olivat näp-
pää askarteluissa, ja toiset taas tarvitsivat askartelussa apua. Toisilla oli ongel-
mia aistitoiminnoissa, toisilla vaikeuksia muistamisessa. Eräs satunnainen osallis-
tuja kärsi huonosta kuulosta, eikä hän kertomansa mukaan sen vuoksi käynyt ker-
hossa. Oli vaikea osallistua, kun ei löytänyt kommunikointitapaa muiden kanssa.

6.3.2 Asukaskerhon ohjelma

Ohjelman suunnittelussa (taulukko 8) oli tarve kehittää sellaista kerhotoimintaa,
mikä kiinnostaisi erilaista osallistujajoukkoa. Ikäjakauma piti myös ottaa huomi-
oon. Toki kerhon maksullisuuden huomioon ottaen ohjelman piti olla sellaista,
että osallistuja saisi omastakin mielestään siitä vastinetta kerhomaksulle. Oh-
jelmaa tulisi kehittää myös siten, että yhteisöllisyyden kehityttyä asuinyhteisössä,
osallistujat itsekin perustaisivat erilaisia pienempiä ryhmiä erilaisten kiinnostus-
tensa mukaan. Tällaiset pienet ryhmät sitten voisivat kokoontua esimerkiksi jon-
kun asukkaan kotona.

Taulukko 8. Asukaskerhon ohjelmat

OHJELMAN PI-TÄJÄ	OHJELMAN LUONNE	OHJELMAN SISÄLTÖ
Kerhonpitäjä	Asiapitoinen	-ravitseminen, eri sairaudet ja niiden ehkäiseminen -ajankohtaiset asiat
	Viihdepitoinen	-musiikki, askartelu, pelit, tietokilpailut, arvuuttelut,
Kerhon osallistuja	Asiapitoinen	-esitelmä
	Viihdepitoinen	-musiikki
Ulkopuolinen taho	Asiapitoinen	-jalkahoitajan esitelmä
	Viihdepitoinen	-lauluesitys, yhteislaulua

Kerhonpitäjän järjestämä ohjelma

Aluksi kerhon ohjelman oli tarkoitus vuoroviikoin olla välillä viihdettä ja välillä asiallista. Niin sanottu viihdeohjelma koostui tietokilpailuista, musiikista, askartelusta, peleistä. Tietopuolisessa ohjelmassa käsiteltiin erilaisia (monille ajankohtaisiakin) terveyteen liittyviä asioita sekä myös eri sairauksia. Puhuttiin ravitsemuksesta, liikunnasta, kaatumisen ehkäisystä ja murtumista sekä myös diabeteksestä, reumasta ja Parkinsonin taudista. Niistä oli monella omakohtaisia kokemuksia ja aktiivisten keskustelujen ohessa saatiin teoriaan mukaan myös käytäntöä. Musiikki soi usein puheen taustalla ja välillä musiikki oli ihan pääosassa. Kerholaiset pitivät erilaisista levyraadeista, joihin liittyi jokin teema. Keväällä arvosteltiin ja kuunneltiin keväälle sopivia musiikkikappaleita, kesällä taas Levyraadissa oli kesäistä musiikkia.

Kerholaisia kiinnostivat ajankohtaiset asiat, sekä erilaiset arvonnat. Maininta ”arvonnasta” ilmoituslapulla sai liikkeelle sellaistaakin väkeä, joka ei muuten kerhoon tullut. Suosittuja olivat myös tiettyjen päivämäärien tapahtumat yhdistettynä tietokilpailuun, jossa arvuuteltiin, kenestä henkilöstä oli kysymys. Ajankohtaisuus eri vuodenaikoina herätti myös keskustelua. Keskusteltiin joulun, uudenvuoden, ystävänpäivän, Kalevalan päivän, pääsiäisen, kekrin sekä juhannuksen perinteistä ja vietosta. Lisäksi kerhossa askarreltiin kransseja, tehtiin kortteja ja heijastimia.

Lisäksi laulettiin yhdessä ja kuunneltiin musiikkia. Tehtiin kevyitä jumppaliikkeitä, pelattiin myös muistia kehittäviä pelejä sekä ihailtiin luonnon kauneutta. Luontoa ihailtiin katselemalla ja kuuntelemalla luonnon ääniä ja valokuvia sekä menemällä luontoon itse. Koska haluttiin tarjota osallistujille sellaista ohjelmaa, mitä he eivät itsekseen tekisi tai joka olisi kerhomaksuun nähden innostavaa, lähdettiin kerran kahden kerholaisen kanssa syyskuun aurinkoisena päivänä autoretkelle. Heidän kanssaan kierrettiin Vaasan ympäristöä ja ihailtiin ruskaa. Kerran lähdettiin yhden asukkaan kanssa autolla retkelle merenrantaan ja mukaan otettiin eväät. Tuliaisina poissaoleville kerholaisille tuotiin valokuvia retkestä.

Eräs osallistuja ehdotti kerhon alkuvaiheessa, että kerhossa voisi olla tarjolla kahvia ja siitä oltaisiin valmiita myös maksamaan. Ryhmän vetäjän tehtäväksi jäi keittää kahvi ja järjestää sen lisäksi tarjottavaksi myös jotain makeaa purtavaa. Kun ryhmä alkoi muodostua ”vakioryhmäksi”, myös kerhon luonne muuttui. Se alkoi olla ystävistä koostuva ryhmä ja kahvitarjoilu oli sen mukaista. Kahvipöytään ilmestyi tuon tuostakin ryhmän vetäjän kotonaan leipoma piirakka tai kakku.

Osallistujien järjestämä ohjelma

Keväällä 2018 ehdotettiin kerhon osallistujille, että heilläkin olisi mahdollisuus järjestää jotakin haluamaansa ohjelmaa kerhoon. Kaikki eivät sitä halunneet tehdä, mutta joku halusi ja niinpä hän oli valmistellut esityksen Suomen luostarista. Hän oli ottanut mukaansa kotoa erilaisia luostariin liittyviä tavaroita, kuten pienen ikonin, luostarin kuoron levyttämän musiikkikasetin sekä kuvia luostarista. Eräs osallistuja toi kerran mukanaan kerhoon kaksi pitsiliinaa, jotka oli löytänyt muuton jälkeen tavaroistaan. Hän epäili liinojen olevan peräisin 1920-luvulta. Eräs osallistuja oli löytänyt C-kasetin vuosikymmenten takaa ja toivoi sitä kerhossa kuunneltavan, mikä tehtiinkin, koska kasettisoitin löytyi kerhon pitäjältä. Kerran kerhoon tuotiin mukaan myös vanha laulukirja sekä yhteislauluiksi sopivia laulun sanoja. Joku toi erilaisia pieniä esineitä ja halusi arvuutella, josko kerholaiset tietäisivät, mitä ne olivat.

Osallistajat ehdottivat myös erilaisia aiheita, joita kerhossa voitaisiin käsitellä tai tehdä. Ehdotettiin leivontaa, jolloin joku voisi tehdä piparkakku- tai pullataikinan

kotona valmiiksi ja se voitaisiin yhdessä paistaa kerhotilan uunissa. Myös yhteistä sauvakävelylenkkiä ehdotettiin. Ehdotettiin myös pihaan keväällä istutettaviksi kukkia ja yrtejä, joita voisi laittaa pieniin pusseihin ja myydä. Pensasaidan sijaan pihaan ehdotettiin istutettavaksi marjapensaita. Ehdotettiin myös ”kotien siunaustilaisuutta”, missä pappi siunaisi uuden kerrostalon. Joku ehdotti laivamatkaa Uumajaan. Näistä ehdotuksista toteutui kukkien istuttaminen pihaan sekä kotien siunaustilaisuus. Laivamatkasta oli lopuksi kiinnostunut vain ehdotuksen tekijä.

Muiden järjestämä ohjelma

Asukaskerhoon saapui kerran pyynnöstä myös jalkahoitaja, joka luennoi jalkojen hoidon tärkeydestä. Hänellä oli mukanaan myös liikkeeseensä jalkahoitoon oikeuttava lahjakortti, joka sitten arvottiin kävijöiden kesken. Yhteislaulua saatiin vastaavasti laulaa kosketinsoittajan ja kitaran soittajan ohjaamana. Heidän esiintymisensä yhteydessä kävi ilmi, että monella kerholaisista oli menneisydessään jonkinlainen kokemus kuorolaisena olemisesta. Tämän kerhokerran jälkeen päätettiin, että siitä lähtien jokaiseen kerhokäyntiin pitäisi liittyä ainakin yksi yhteislaulu.

Kerhossa harrastettiin myös tuolijumppaa ja kevyttä liikuntaa. Ryhmäliikunnan ohjaaja kertoi liikuntavinkkejä ja ohjeisti, miten tuolijumppa tehdään oikein.

7 POHDINTA

Opinnäytetyötä ei voi tehdä ilman, että pohtii tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Sellaista säännöstöä, joka kattaisi kaikki eettiset ohjeet, ei ole. Tutkija joutuukin omassa työssään itse tekemään eettisiä kysymyksiä koskevat päätökset alkaen tiedon hankinnasta tiedon käyttöön ja julkistamiseen saakka. (Eskola & Suoranta 2014, 52.) Tutkijan odotetaan olevan huolellinen, tarkka ja rehellinen. Hänen pitää tutkimusta tehdessä ottaa huomioon useita erilaisia asioita, kuinka pitää tehdä. Hänen tulee ottaa huomioon myös sellaiset asiat, joita ei hyvän tutkimuskäytännön mukaan pidä tehdä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK 2012.)

7.1. Tutkimusetiikka

Lainsäädäntö määrittelee tutkimuksen etiikkaa, yksityisyyden suoja on Suomessa kirjattu jo Perustuslakiin (10§). Tutkimukseen osallistuvan anonymiteettiä suojelee Henkilötietolaki 1999/523 ja Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1999/621 (Vilka 2007, 95). Tässä tutkimuksessa haastateltavien yksityisyyden suoja ja anonymiteettiä tarkastellaan nauhoitettujen haastatteluiden nauhojen käsittelemisen ja säilyttämisen sekä litteroinnin osalta. Haastattelujen nauhat on säilytetty tutkijan lukitussa kaapissa ja vastaavasti litteroinnin jälkeen kirjoitetut tekstit samoin. Tutkimuksen valmistuttua haastattelussa kerätty aineisto kirjaamisen jälkeen hävitetään asianmukaisesti. Eettisten ohjeiden mukaan tulee pyytää myös tutkimuslupa. Tässä tutkimuksessa tutkimuslupa tutkimuksen tekemiseen pyydettiin Länsi-Suomen Diakonialaitokselta sekä Lakea Oy:ltä. He antoivat luvan sähköpostitse. Tutkittavat itse antoivat luvan lupautumalla tähän haastatteluun. Haastattelun vapaaehtoisuutta korostettiin useaan otteeseen niin haastattelu-pyyntöä tehdessä, kuin haastattelun alkaessakin.

Hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset voivat olla joko vilpistä tai piittaamattomuudesta johtuvia missä tahansa tutkimuksen osassa, ja joskus vilpillinen toiminta voi olla myös jopa lain vastaista. Käytännön loukkauksia tutkimuksessa voi ilmetä jo suunnitteluvaiheessa sekä tutkimuksen tekemisen aikana, mutta myös tulosten ja johtopäätösten esittämisen yhteydessä. Vilppi voi olla sepittämistä, jolloin tutkimuksen tekijä esittämät havainnot tai tulokset ovat tekaistuja, eikä niitä

ei ole tehty tutkimusraportissa esitetyllä tavalla. Vilppi voi olla myös havaintojen vääristelyä, jolloin alkuperäisiä havaintoja tarkoituksella vääristellään niin, että tulos, joka perustuu näihin havaintoihin, vääristyy. Vääristyminen voi olla seurausta esimerkiksi valikoimalla tiettyjä tuloksia mukaan tai jättämällä tiettyjä tuloksia huomioimatta. Vilpillistä on myös plagiointi, jos tutkija lainaa jonkun toisen tutkijan saamia tuloksia, ideoita, suunnitelmia, havaintoja tai aineistoa ja esittää ne omana ajatuksenaan joko suorana kopiointina tai mukaillen tehtynä. Vilppiä on myös se, jos anastaa tarkoituksella toisen henkilön tekemät ideat, suunnitelmat, havainnot tai tulokset ja esittää ne omina ideoinaan. Muiden tutkijoiden osuuden vähättely tai mainitsematta jättäminen, myös käytettyjen menetelmien tai tutkimustulosten huolimaton raportointi on hyvän tieteellisen käytännön piittaamattomuutta. Myös puutteellinen kirjaaminen, sekä samojen tulosten julkaiseminen uudelleen tai tiedeyhteisön harhauttaminen oman työn suhteen on piittaamattomuutta. (TENK 2012, 8 – 9.)

Hyvä tieteellinen tapa ohjeistaa, että tutkimuksen kysymyksenasettelu ja tavoitteet, aineiston kerääminen ja käsittely, aineiston säilytys ja tulosten esittäminen eivät saa loukata tutkimuksen kohderyhmää eikä yleensääkään hyvää tieteellistä tapaa (Vilka 2007, 90). Tutkittavan ihmisarvoa ei saa loukata eikä muutenkaan tehdä väärin häntä kohtaan, salaa tehtävät nauhoitukset tai ilman lupaa luetut päiväkirjat eivät kuulu hyvään tieteelliseen käytäntöön. Eivät myöskään haastateltavassa herätetyt tuskalliset muistot menneisyydestä ole suotavia, vaikka muutoin luottamuksellisuus ja nimettömyys säilyisivätkin. (Eskola & Suoranta 2014, 58.) Tämän tutkimuksen aineiston keräämisessä ja käsittelyssä on huomioitu esimerkiksi salassapitovelvollisuus ja aineisto on säilytetty turvallisessa paikassa, johon vain tutkijalla on mahdollisuus päästä. Kysymyksillä ei ole loukattu kenenkään yksityisyyttä ja haastattelut lopetettiin hyvässä tutkijan ja tutkittavan yhteisymmärryksessä.

Tässä tutkimuksessa oman haasteensa toi vaikeus löytää haastateltavia. Haastateltavista kaikki pyydetty suostuivat haastatteluun. Tutkimukseen olisi voinut saada lisää haastateltavia muutaman kuukauden kuluttua, kun taloon oli muuttanut enemmän asukkaita. Odottaminen ei kuitenkaan tutkimuksen suunnitellun aika-

taulun vuoksi ollut mahdollista. Tulosten raportoinnissa ei plagioitu muita tutkimuksia. Tutkimus oli ainutlaatuinen, olihan se tehty aivan uuteen asuinyhteisöön. Lähdeaineisto oli koottu luotettavista teoksista, joita olivat kirjat, tieteelliset artikkelit, väitöskirjat tai pro gradu -työt, sekä erilaiset lait. Lähdeaineistossa pyrittiin ajankohtaisiin teoksiin, joskin eräät perusteokset olivat vanhempia. Sähköiset lähteet oli pyritty valitsemaan tieteellisin kriteerein. Tulkinnassa otettiin huomioon kokonaisuus, eikä esimerkiksi irrotettu yhtä lausetta kokonaisuudesta. Tuolloin tulkinta olisi voinut poiketa alkuperäisestä ajatuksesta hyvinkin paljon.

Tutkijan on informoitava tutkittavaa tutkimuksen sisällöstä ja hänen on kerrottava, kuinka tutkimus tulee etenemään sekä millä tavalla aineisto tullaan keräämään ja mihin saatuja tietoja tullaan käyttämään. Myös tietojen mahdollinen jatkokäyttö ja arkistointi tulee kertoa. Tutkittavan pitää myös saada tietää, onko kyseessä kertatutkimus tai seurantatutkimus, informaation voi tutkittavalle antaa suullisesti tai kirjallisesti. Tutkijan tulee saada tutkittavalta suostumus tutkimuksen tekoon. Suostumus voi olla kirjallinen, mutta pelkästään haastatteluunkin osallistuminen tarkoittaa suostumusta. (Tampereen yliopisto 2017.) On erittäin tärkeää painottaa vastaamisen vapaaehtoisuutta (Eskola & Suoranta 2014, 56).

Näistä asioista tiedotettiin tutkittavalle suullisesti. Suullisen tiedottamisen ansiosta pystyttiin tarvittaessa selventämään juuri sellaisia tutkimuksen tekoon liittyviä asioita, joita haastateltava halusi tietää. Haastattelua pyydettyä kerrottiin vapaaehtoisuudesta osallistua tutkimukseen. Kerrottiin myös, että kyseessä on yhteisöllisyyttä käsittelevä opinnäytetyö, joka liittyy YAMK:n opintoihin. Kerrottiin myös, että tehtyjä haastatteluja käytetään ainoastaan tähän työhön ja että aineisto pidetään lukitussa tilassa työn työstämisen vaiheessa, kunnes työn valmistuttua aineisto hävitetään. Haastattelujen nauhoittamisesta kerrottiin etukäteen ja vielä haastattelun alkaessakin siitä muistutettiin.

7.2. Tutkimuksen luotettavuus

Tieteellisessä tutkimuksessa pitää aina osoittaa tutkimuksen luotettavuus. Luotettavuuden selvittämiseen käytetään valideittia ja reliabiliteettia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulokset ovat aina riippuvaisia tutkijan omista tulkinnoista. Tulkin-

toihin vaikuttavat monet erilaiset asiat, eikä vähäisimpänä tutkijan oma elämäshistoria. Joidenkin koulukuntien mukaan validiteettia ei edes voitaisi käyttää laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Pitää kuitenkin pystyä arvioimaan myös laadullisen tutkimuksen laatua ja siihen tarvitaan tiettyjä kriteereitä. (Kananen 2014, 131 – 133.) Toimintatutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa vaikuttavat hieman erilaiset asiat, koska tutkimuksen tekijä on itse tilanteessa mukana. Se pienentää tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta voi kuitenkin toimintatutkimuksessakin nostaa dokumentoimalla asiat tarkasti. Vaikka havainnoinnista olisi tehty oikea päätelmä, mutta dokumentointi ja väitteen todentaminen on puutteellista, tutkimus ei täytä tieteellisen tutkimuksen luotettavuuteen vaadittavia kriteereitä. (Kananen 2014, 81 – 83.) Käsitys tieteellisen tutkimuksen luotettavuudesta voi olla riippuvainen myös ajasta ja paikasta. Koska luotettavuuden katsotaan olevan tutkijoiden sosiaalinen sopimus, se voi tänään olla toista jota se oli eilen. (Eskola & Suoranta 2014, 211.)

7.2.1. Validiteetti

Kananen (2014) kiteyttää validiteetin lauseeseen: ”Mittari on validi, jos se mittaa sitä, mitä sen pitääkin mitata.” Validiteetin (pätevyys) katsotaan olevan hyvä, jos tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät, mittarit ja mitatut asiat ovat oikeita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa näitä käsitteitä vastaavat luotettavuus, siirrettävyys, riippuvuus sekä vahvistettavuus. (Kananen 2014, 132.)

Tutkimustulokset olisi laadullisessa tutkimuksessa hyvä luetuttaa tutkittavilla, koska vain he tietävät, mitkä asiat ovat luotettavia ja pitävät paikkansa. Se voi kuitenkin aiheuttaa ristiriitatilanteita tutkijan ja tutkittavien välille, koska he eivät välttämättä näe ja koe asioita samalla tavalla. Luotettavuuden parantamiseksi voidaan käyttää triangulaatiota, eli käytetään useampaa menetelmää. Kananen suosittelee vähintään kolmen tiedonkeruumenetelmän käyttöä. Toisaalta, erilaiset tiedonkeruumenetelmät voivat tuottaa myös erilaisia tuloksia. Tästä esimerkkinä Kananen esittää henkilökohtaisen ja ryhmähaastattelun. Henkilökohtaisessa haastattelussa haastateltava saattaa paljastaa sellaisia asioita, joita hän ei koskaan ryhmässä olisi paljastanut. (Kananen 2014, 132 – 136.) Henkilökohtainen haastattelu osoittautui tässä tutkimuksessa hyväksi ratkaisuksi.

Siirrettävyys kertoo, että tutkimustulokset ovat pitäviä myös muissa tutkimuksissa. Siirrettävyyttä voidaan parantaa siten, että dokumentoidaan hyvin tilanne varsinkin lähtötilanteessa sekä myös tehdyt oletukset. Varsinaisesta tulosten yleistettävyydestä ei kuitenkaan laadullisessa tutkimuksessa voida puhua. (Kananen 2014, 132 – 135.) Riippuvuus tarkoittaa, että tutkimustulokset eivät ole ristiriidassa keskenään. Saadaan samat tulokset, kun tutkimus toistetaan. Laadullisessa tutkimuksessa tämä voi toisaalta olla vaikeaa saavuttaa, koska jokainen tutkimuskerrota on erilainen. Riippuvuutta voidaan kyllä parantaa, mikäli dokumentoidaan asiat hyvin. Tuolloin ulkopuoliset arvioijat voivat niiden perusteella arvioida, onko tulokset saatu virheettömästi. (Kananen 2014, 133.) Laadullisessa tutkimuksessa jokainen tutkija voi samastakin aineistosta tehdä täysin erilaisen tulkinnan. Vahvistettavuus kertoo, ovatko muut tutkijat yksimielisiä tuloksista. (Kananen 2014, 133.)

Tutkimustuloksia ei luetettu tutkittavilla. Toisella haastattelukierroksella monet haastateltavat eivät edes itse muistaneet, mitä olivat ensimmäisellä haastattelukerralla aiheesta sanoneet. Triangulaatiota ei käytetty, vaikka sillä olisi ehkä voinut syvällisempiä tuloksia saatukin. Aihetta olisi voinut käsitellä monelta suunnalta ja erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Monen erilaisen menetelmän käyttäminen olisi saattanut toisaalta myös sekoittaa haastateltavia. Siirrettävyys tässä tutkimuksessa tarkoittaa, että tutkimuksen aloitusvaihe on dokumentoitu hyvin ja kerrottu haastateltaville täsmällisesti. Erilaiset oletukset tutkimuksen edetessä on myös kerrottu tarkasti. Riippuvuudessa on myös dokumentointi tärkeää. Kun on tarkkaan kerrottu, minkälaisia vastauksia esimerkiksi haastatteluissa on tullut ilmi ja minkälaisia tulkintoja näistä vastauksista on tehty, voi ulkopuolinenkin arvioitsija olla samaa mieltä tulkinnoista.

7.2.2. Reliabiliteetti

Tutkimuksen reliabiliteetti kertoo, voidaanko tutkimuksella mitata luotettavasti ja toistettavasti joku asia. Tulos ei saa olla sattumanvaraisesti saatu. Tärkeitä määrittäviä ovat yhdenmukaisuus, tarkkuus, objektiivisuus, jatkuvuus. (Hiltunen 2009.) Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta on hankalampi määritellä kuin määrällisessä tutkimuksessa, sillä tulkinnat ovat aina tutkijasta riippuvaisia ja näin ollen

sisältävät aina paljon myös tutkijan omakohtaisia kokemuksia. Reliabiliteetti voi Kanasen (2014) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa, että esimerkiksi tulkinta olisi samanlainen tulkitsijasta huolimatta. Mikäli taas reliabiliteettia ajatellaan ajallisesti, täytyy muistaa asioiden normaali ajallinen muuttuminen. (Kananen 2014, 131.)

Laadullisen tutkimuksen reliabiliteetti käsittää tässä työssä tulkinnan samanlaisuuden tulkitsijasta huolimatta. Ajallinen näkökulma tulee ottaa huomioon, sillä lyhyen aikaa Lakeankulmassa heti sen valmistumisen jälkeen asuneet kokivat asiat toisella tavalla myöhemmin. Asuintalon valmistuessa moni asia talossa oli vielä keskeneräinen, vaikka rakenteelliset puitteet olivatkin valmiita. Arkipäiväisten asioiden sujuminen vaatii monenlaisia toimintoja, kaikkia ei pysty heti alussa edes tietämään, vaan ratkaisut syntyvät käytännöstä. Aineiston koko tässä tutkimuksessa oli tarpeeksi riittävä, koska kaikilla haastatelluilla oli samansuuntaiset mielipiteet ja ajatukset. Erilaiset näkökulmat tulivat tällä haastateltavien määrällä esityiksi.

Eskola ja Suorannan (2014) mukaan tutkija on keskeinen tutkimusväline tutkimuksessaan. Tämän vuoksi tärkein luotettavuuden arvioinnin mittari on tutkija itse ja niinpä tutkimuksen luotettavuutta pitääkin tarkastella koko tutkimuksen osalta. (Eskola & Suoranta 2014, 211.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi parantaa se, että kerrotaan tarkkaan, kuinka tutkimus on toteutettu. Tarkka pitäisi olla tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. On hyvä kertoa lukijalle totuudenmukaisesti haastattelujen kaikista olosuhteista. Myös häiriötekijät ja erilaiset virheelliset tulkinnat tulee kertoa. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2013, 232.)

Toimintatutkimuksessa tutkija saattaa liikaa samaistua kohteeseensa. Tämä ei kuitenkaan ole välttämättä huono asia, vaan se voi olla jopa onnistuneen toimintatutkimuksen edellytys (Eskola & Suoranta 2014, 225). Toimintatutkimuksessa pitäisi kiinnittää huomiota laatuun jo tutkimuksen tekovaiheessa. Dokumentointi on jokaisessa tutkimuksen vaiheessa tärkeää, se on edellytys luotettavuuden arvioinnille, mutta ei kuitenkaan välttämättä pelkästään riitä. Dokumentoinnin avulla ulkopuolinen arvioitsija pystyy arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Toimintatut-

kimuksessa ei tuloksia pystytä yleistämään, eikä se ole tarpeenkaan. (Kananen 2014, 133 – 134).

Eri roolien yhdistäminen tässä tutkimuksessa oli joskus haastavaa, koska tutkijalla oli hyvin erilaisia rooleja. Välillä hän oli asukaskerhon pitäjä kahvikutsuineen, vastaava hoitaja hallinnollisine töineen, kotipalvelun hoitaja asiakaskäynteineen ja sairaanhoitaja verinäytteiden ottoineen, sekä ajoittain myös talonmies ja erilaisten huolien kuuntelija. Joskus asukkailla hämärtyivät tutkijan toimivallan rajat. Ajoittain oli tunne, että asukaskerhon osallistujat olettivat tutkijan olevan myös yksi talon asukkaista ja siis heidän ”naapurinsa”. Asukaskerhon toiminnassa se toisaalta kuitenkin ei ollut haitta, vaan vahvuus. Se oli todiste siitä, että tutkija oli päässyt hyvin mukaan yhteisöön. Toisaalta suhtautuminen tutkijaan kuten naapuriin oli joskus kiusallista, koska talon asukkaalla ja vastaavasti vuokratessa huoneistossa työskentelevällä yrityksen työntekijällä ei voi olla täysin samanlainen intressi esimerkiksi talon yhteisten tilojen suhteen. Liian läheinen suhde haastattelijan ja haastateltavan välillä vastaavasti haastatteluissa saattoi johtaa siihen, että kun haastateltava uskoi haastattelijan haluavan tietynlaisia vastauksia, hän vastasi kuten uskoi olevan oikein. Haastateltava muun muassa myönteli yhteisöllisyyden tarvetta ja selkeästi halusi olla samaa mieltä oletetun mielipiteen kanssa, vaikka haastattelun edetessä ilmenikin, että hän ei ollut ymmärtänytäkään koko kysyttävää asiaa. Tämä tosin olisi voinut tapahtua myös silloin, kun tutkija ei ole ennalta tuttu.

7.3. Keskeiset tulokset

Monet ikäihmisistä olivat muuttaneet Lakeankulmaan vaihtaessaan suuremman asunnon pienempään. Toisilla aikaisempi asunto oli ollut omakotitalo, toisilla kerrostalo. Joku oli jäänyt leskeksi ja se oli aiheuttanut tilanteen, joka sitten johti muuttoon. Jollakin taas entinen asumisympäristö oli muuttunut ja se oli käynyt levottomaksi. Levottomuuden tunnetta ei aiheuttanut vain uusien, erilaisten asukkaiden muuttaminen taloon, vaan myös liikenteen lisääntyminen ympäristössä. Ikääntyessä pitkät välimatkat hankaloittivat liikkumista, kun joutui matkatessaan turvautumaan julkisiin kulkuneuvoihin. Julkiset kulkuneuvot tulivat ajankohtaisiksi, kun ei enää välttämättä jaksanut tai pystynyt kävelemään tai pyöräilemään,

niin kuin nuorempana oli tehnyt. Yksinäisyyttä myös koettiin enemmän tai vähemmän. Leskien kohdalla yksinäisyyttä koettiin nimenomaan puolison kuoleman vuoksi ja yksinäisyyden tunne oli puolison ikävöintiä. Yksinäisyyttä voitiin kokea myös talon hiljaisuuden vuoksi sekä siitä, että ei vielä tuntenut uudessa talossa ketään. Tuolloin yksinäisyyden uskottiin katoavan, kunhan tutustuu muihin asukkaisiin.

Voimavaroinaan lähes kaikki haastateltavat mainitsivat perheen, johon kuului aikuisten lasten lisäksi lastenlapset. Vuorovaikutus lähellä asuvien lasten ja heidän lastensa kanssa oli tiivistä, jotkut tapasivat omaisiaan tai olivat heihin yhteydessä puhelimitse lähes päivittäin. Naispuolisten omaisten – lähinnä tytärtien tai lastenlasten – kanssa käytiin lääkärissä, kaupassa, kirjastossa, kyläilemässä tai muuten asioimassa. Pojat taas huolehtivat usein ikäihmisen asuntoon ja asumiseen liittyvistä teknisistä asioista. Ikäihmisille oli tärkeää, että perhe oli auttamassa. Jollakin lapset asuivat kaukana, eikä heistä silloin paljoa puhuttu. Myöskään silloin, kun molemmat puoliset olivat elossa, ei lasten osuudesta arkipäivän auttajina kovin paljoa puhuttu.

Ikäihmisten voimavaroina voidaan nähdä myös omat harrastukset. Toiset haastateltavista olivat hyvin aktiivisia, ja he harrastivatkin lähes joka arkipäivä jotakin. Suosituin ikäihmisten harrastuksista oli kävely - varsinkin sauvakävely - mutta myös pyöräily oli suosittua. Yhdelle vastaajalle uinti ja voimistelu olivat mielekkäitä harrastuksia, vastaavasti seurakunnan toiminnassa oli eräs vastaaja mukana. Harrastukset olivat yksilö- tai ryhmäharrastuksia. Ryhmissä osallistuttiin erilaisiin järjestö- tai seuratoimintoihin. Joku saattoi ryhmässä osallistua sellaiseen toimintaan, josta ei edes kovasti pitänyt, koska ei olisi jaksanut kuunnella muiden ryhmäläisten elämäntarinoita. Kulttuuriakin harrastettiin, käytiin joko taidenäyttelyissä tai tehtiin itse taidetta harrastamalla kuorolaulua. Kotona harrastettiin myös paljon, aina ei tarvinnut lähteä varsinaisesti mihinkään. Kotona vastaajat saattoivat katsoa TV:tä, kuunnella musiikkia tai lukea kirjoja.

”Yhteisöllisyys” käsitteenä oli vaikea selittää, mutta haastateltavien vastauksista ymmärsi, että kaikki sitä kaipasivat. Haastateltavat pitivät yhteisöllisyyttä yhdessä

tekemisenä ja ”yhteen hiileen puhaltamisena”. Yhteisöllisenä pidettiin myös tervehtimistä. Tervehdittiin kaikkia vastaantulevia rappukäytävässä, olivatpa nämä sitten tuttuja tai vieraita. Eräs haastateltavista sanoi tavan osoittavan tervehtijöille, että hekin asuvat täällä. Tervehtiminen lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Yhteisöllisyydeltä haluttiin erilaisia asioita. Monet vastaajista halusivat naapureista sellaisia tuttavuuksia, joiden kanssa voi lähteä kävelylenkille tai harrastamaan jotain. Toiset sanoivat selkeästi, että eivät haluakaan saada naapureistaan varsinaisia ystäviä. He halusivat kyllä tutustua ihmisiin, mutta eivät kuitenkaan halunneet olla muiden asukkaiden kanssa liian läheisiä. He eivät kaivanneet sellaista tiivistä yhteydenpitoa, joka velvoittaisi vuorotellen tapahtuvaan kyläilyyn. Oma kotia pidettiin ikään kuin ”omana reviiinä”, eikä sinne helposti haluttu ketään puolittua kyläilemään. Se, joka halusi naapureista tuttavuuksia, halusi sitä sen vuoksi, että tarvittaessa voisi pyytää heiltä apua. Eräs vastaaja kaipailee entisaikojen pihapiirin tupausta tilaa, missä kaikki ”olivat samanarvoisia”. Hän ei kokenut sellaista samanarvoisuuden tunnetta olevan nykypäivänä.

Asukaskerhon osuutta yhteisöllisyyden kehittäjänä vastaajat pitivät hyvänä. Joku oli kerhosta saanut talon ensimmäiset ystävänsä. Vakituiset kerhon jäsenet pitivät kerhoa mukavana kokoontumispaikkana, koska he kerta kerran jälkeen tulivat uudestaan. Joku tosin oli odottanut asukaskerhon osallistujamäärästä suurempaa ja oli pettynyt pieneen osallistujamäärään.

Kaikki vastaajat olivat kotiutuneet ensimmäisten asuinkuukausien jälkeen hyvin Lakeankulmaan. Joku oli jättänyt haikein mielin entisen kotitalonsa, mutta pikkuhiljaa oli sopeutunut uuteen kotiinsa ja viihtyi siellä nyt. Yhteisöllisyys oli lähes kaikkien mielestä kehittynyt talossa alkukuukausien jälkeen. Oli saatu jopa uusia tuttavuuksia, joiden kanssa oli käyty yhdessä lenkillä. Kaikkien mielestä yhteisöllisyys muutaman kuukauden jälkeen ei kuitenkaan ollut sitä, mitä oli aluksi sen oletettu olevan. Vastaaja näki siihen olevan syynä talon asukkaiden huonokuntoisuuden. Hän epäili myös, että nämä asukkaat eivät yleensä käyneet missään.

Ehdotukset yhteisöllisyyden lisäämiseen kohdistettiin yhteisistä tiloista erityisesti pihaan, koska varsinaisia muita yhteisiä tiloja talossa ei ole. Pihaan haluttiin jär-

jestettävän varsinkin ikäihmisille pöytä ja tuoleja, joissa voisi istua ja tavata tuttavita. Pihalle toivottiin myös grilliä, jossa voisi paistaa makkaraa ja sen ääressä voisi seurustella naapureiden kanssa. Joku ehdotti pihassa pidettävän juhannusjuhlat. Muita yhteisöllisyyttä lisääviä toimintoja voisi erään vastaajan mielestä olla eri-ikäisille asukkaille järjestettävät teemaillat.

7.4. Johtopäätökset

Tämä tutkimus antoi paljon mielenkiintoista tietoa ikäihmisten asumisen yhteisöllisyydestä. Tutkijalla oli ennakko-odotukset tutkimustulosten suhteen, mutta odotukset eivät kaikilta osin täyttyneet. Toisaalta tutkimus antoi paljon sellaista tietoa, jota ei tutkimuksen alussa osattu ajatellakaan. Yhteisöllisyyden uskottiin jo ennakoarvionkin mukaan kiinnostavan ikäihmisiä, mutta ajatus siitä, että jokainen ikäihminen oli valmis koska tahansa osallistumaan yhteisölliseen toimintaan, ei pitänyt paikkaansa. Usein ikäihmisen jaksaminen on paljon heikompaa kuin nuoremman ihmisen, jaksaminen myös vaihtelee eri päivien kesken. Toisena päivänä jaksaa enemmän ja toisena vähemmän. Myös sairaudet vaikuttavat jaksamiseen. Ikäihmisten tarve jatkuviin aktiviteetteihin on myös vähäisempää kuin työikäisen väestön tai nuorten.

Vaikka yhteisöllisyyttä enimmäkseen haluttiin, oli huomattavissa, että ajatukset yhteisöllisyyden asteesta vaihtelivat. Kuten Pylvänen (2009) toteaa, jollekin yhteisöllisyys on riittävää, kun on yhteinen pesutupa. Toisena äärilaitana yhteisöllisessä asumisessa Pylvänen esittää kommuunimaista yhteisöasumista. Vaikka Lakeankulmassa ei näin äärilaitaan yhteisöllisyydessä olisi ollut tarkoituskaan mennä, yhteisöllisyyden aste vaihteli tervehtimisestä kyläilemiseen välillä. Toisaalta ajoittain mietti sitä, halusivatko haastateltavat todella yhteisöllisyyttä, vai oliko se heidän mielestään vain ”oikea vastaus” kysymykseen.

Yhteisöllisyyden muodostumisessa uudessa asuinyhteisössä herää kysymys, olisiko yhteisöllisyys muodostunut eri tavalla, mikäli asukkaat olisivat olleet samanikäisiä. Långin (2011) mukaan asukkaiden ikärakenne saattaa vaikuttaa yhteisöllisyyteen, koska vuorovaikutus on yhteisöllisyyden syntymisessä ja ylläpitämisessä hyvin tärkeä. Lakeankulman asukkaat koostuivat eri-ikäisistä ihmisistä, joilla ei

ollut samanlaisia intressejä. Ikäihmiset olivat myös joukko erilaisia yksilöitä, joiden toimintakyky oli erilainen. Ikäjakauma ikäihmisten kohdalla saattoi olla jopa 30 vuotta, joten heillä jo ikänsäkin puolesta oli erilaisia rajoitteita.

Monissa vastauksissa kaivattiin yhteisiä tiloja, missä voisi kokoontua. Yhteisten tilojen tarpeesta yhteisöllisessä asumisessa ja yhteisöllisyyden muodostumisessa puhutaan myös muissa tutkimuksissa ja kirjallisuudessa (mm. Lång 2011) Yhteisiä kokoontumistiloja ei Lakeankulmassa ollut, joten Diakonialaitoksen toimisto toimi tällaisena tilana asukaskerhon tapaamisissa. Samalla toimiston tilat toimivat asukkaita kokoavana elementtinä talossa. Toimisto oli toisaalta kuitenkin vain yksi tila muiden vuokrattujen huoneistojen joukossa, ja tila saattoi tuntua joidenkin mielestä liian ”intiimiltä”. Se saattoi saada aikaan tunteen, että tulee jonkun toisen kotiin. Asukaskerhon osallistujien mielestä ”kodin tuntu” oli toisaalta varmasti hyvä. Asukaskerhon lisäksi Diakonialaitoksen tiloissa pidettiin avoimien ovien päiviä sekä tapahtumailtaa. Vastaavasti viereisen lounasravintolan tiloissa vietettyyn Diakonialaitoksen asukaskerhon pitäjän järjestämään joulujuhlaan osallistuttiin suuremmalla joukolla, kuten myös ravintolassa vietettyyn Kotien siunaustilaisuuteen.

Tilojen lisäksi myös kerrostalon pihalla on tärkeä rooli yhteisöllisyyden kehittämisessä. Kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu (mm. Pylvänen 2009; Strandell 2017) myös tässä tutkimuksessa haastateltavat toivat esiin pihan tärkeyden. Pihalle haluttiin yhteisiä kokoontumispaikkoja varsinkin ikäihmisille. Pihaa haluttiin myös kehittää viihtyisämmäksi, mutta varsinaiset tekijät jäivät kovin vähäisiksi. Kaikki ikäihmiset eivät välttämättä jaksaa tai pysty istuttamaan tai hoitamaan pihakasveja. Pihaa hoitavat ikäihmiset olivat ”nuorempia ikäihmisiä”. Muutaman ikäihmisen harteille ei kuitenkaan koko pihan hoitoa voi sälyttää.

Asukaskerhon oli tarkoitus aktivoida talon asukkaita. Kerhon ajankohta oli tarkoituksella valittu päivääjaksi, koska tuolloin ikäihmisillä oli mahdollisuus osallistua kerhoon. Kerho ei tosin nuoremmilta osallistujiltakaan ollut suljettu. Asukaskerhon lisäksi asukkaita yritettiin aktivoida järjestämällä ”avoimien ovien” päiviä ja iltoja. Illoiksi tapahtumat järjestettiin sen vuoksi, että myös työssäkäyvät asukkaat voisivat tulla tutustumaan Diakonialaitoksen toimintaan. Järjestettiin vielä illaksi

yhteinen tapahtuma, joka oli markkinoituna ”vauvasta vaariin”. Se keräsi muutamaa uudenkin osallistujan, ja myös nuoria aikuisia oli mukana. Näiden nuorten ennakkoluuloton osallistuminen uuteen tapahtumaan ja yhteisöön kuvaa mielestäni hyvin sitä, mitä yhteisöllisyyden kehittyminen on. Tarvitaan siis ennakkoluulottomuutta, mutta myös suvaitsevaisuutta kohdata erilaisia ihmisiä.

Yhteisöllisyys kehittyy uudessa asuinyhteisössä vähitellen. Mikäli haluaa nopeuttaa yhteisöllisyyden kehittymistä, sen eteen pitää tehdä työtä. Yhteisöllisyyden kehittyminen uudessa yhteisössä tarvitsee kuitenkin muutakin, kuin vain innokkaan ryhmänohjaajan, joka ohjaa toimintaa. Toiminnan ohjaamisesta kertoo myös Pylvänen (2009), joka muistuttaa myös siitä, että yhteisöllisyys on muuttuvaa, eikä kerran saavutettu tilanne pysty jatkuvasti samanlaisena (Pylvänen 2009). Yhteisön jäsenten on hyvä ymmärtää, että yhteisöllisyyden luomiseen tarvitaan kaikkia yhteisön jäseniä. Sitä ei luo ja ylläpidä vain yksi henkilö, vaan ilman yhteistä toimintaa ja vuorovaikutusta aitoa yhteisöllisyyttä ei ole. Yhteisöllisyys voi alkaa siitä, että tervehditään kaikkia ihmisiä, joita kohdataan rappukäytävässä.

Ennakkoluulottomuus ja halu ymmärtää erilaisuutta ovat myös hyvä pohja yhteisöllisyyden syntymiselle ja kehittymiselle. Aina ei ole tärkeää se, mitä tehdään, vaan se, että tehdään yhdessä. Voidaan osallistua samaan harrastuspiiriin, kukin omien kykyjensä mukaan ja toinen toistaan auttaen. Sellainen toiminta lisää myös yhteenkuuluvuuden tunnetta ja antaa hyvän mielen. Vuorovaikutuksen lisääminen (Lång 2011) erilaisilla yhteisillä tekemisillä, esimerkiksi pihatalkoilla ja yhteisillä juhlilla, pitää yhteisöllisyyttä yllä ja jopa kasvattaa sitä.

7.4. Jatkotutkimusaiheet

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin ikäihmisten suhdetta yhteisöllisyyteen. Olisi mielenkiintoista tutkia myös sitä, kuinka kerrostalossa asuvien eri-ikäisten ihmisten käsitykset yhteisöllisyydestä poikkeavat toisistaan. Kun ikäihmiset selkeästi viettävät enemmän aikaa asuinyhteisössään kuin muut ikäluokat, minkälaisia ovat nuorten ja keski-ikäisten yhteisöllisen asumisen tarpeet. Onko heidän yhteisöllisyytensä enemmän kodin ulkopuolella? Tutkimuksessa voisi myös tutkia, pide-

tääkö sosiaalista mediaa yhteisöllisenä. Tosin tämä voisi aineiston laajuuden vuoksi toimia myös erillisenä tutkimuksena.

Kirjallisuuskatsauksena voisi tutkia ikäihmisten yhteisöllisyyttä kahdenkin vuosisadan ajalta. Voisi selvittää, miten ikäihmisten – tai aikaisemman käsitteen, ”vanhusten” – yhteisöllisyys on kehittynyt vuosisatojen aikana. Asiaa voisi lähteä tarkastelemaan köyhäinhoitolaista lähtien, kuljettaen tutkimusta läpi aikakausien aina niin sanotuista huutolaislapsista vanhuksiin ja edelleen nyky-yhteiskuntaan. Tutkimukseen voisi ottaa mukaan myös sosiaaliturvan kehittymisen.

Yhteisöllisyyden tiedetään vaikuttavan positiivisesti mielialaan ja hyvinvointiin. Sen vaikutusta varsinaisesti terveyteen ei kuitenkaan ole kovin paljoa Suomessa tutkittu, vaikka tutkimustuloksia löytyy Euroopasta. (Jolanki 2017.) Olisi mielenkiintoista tutkia, miten yhteisöllisyys vaikuttaa terveyteen. Tutkimus voitaisiin tehdä seuraamalla yhteisöllisen asukasyhteisön jäsenten terveyttä tietyin väliajoin laboratoriokokein sekä kliinisten tutkimusten avulla.

LÄHTEET

Alanko, L. 2017. Mitä on yhteisöllinen asuminen. Demos Helsinki. Viitattu 8.4.2018. <https://www.demoshelsinki.fi/2017/07/03/mita-yhteisollinen-asuminen/>

Alasuutari, P. 2014. Laadullinen tutkimus. Riika. Vastapaino.

Dahlström M. & Minkkinen S. 2009. Loppukiri. Vaihtoehtoista asumista seniori-iässä. Juva. WSOY.

Elovainio, M., Hakulinen, C., Pulkki - Råback, L., Virtanen, M., Josefsson, K. & Jokela, M. 2017. Contribution of risk factors to excess mortality in isolated and lonely individuals: an analysis of data from the UK Biobank cohort study. Vol 2, Issue 6, 260-266. Viitattu 8.4.2018.

<https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2468-2667%2817%2930075-0>

Eskola, J. 2007. Teemahaastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa ”Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen.” 36–43. Toim. Viinamäki, L. & Saari, E. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tallinna. Vastapaino.

Gruborovics, E. 2013. Yhdessä jaettu. Yhteisöllinen elämäntapa senioritalo Loppukirissä. Pro gradu –tutkielma. Historian ja etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Grönfors, M. 2007. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä Teoksesta Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. 153–64. Toim Aaltola, J & Valli, R. Juva. WS Bookwell Oy.

Haapamatti K. & Elo S. 2015. Unelmien ekokylät. Kurkistuksia suomalaiseen ekoyhteisöasumiseen. Helsinki. Basam Books Oy.

Heikkinen, R-L. 1998. Iäkkäiden depressiomaisema. Tampere. Tammer-Paino.

Heinikangas, M. 2019. Talousjohtaja. PDL-Palvelut Oy. Haastattelu 30.4.2019.

Helminen, V., Vesala, S., Rehunen, A., Strandell, A., Reimi, P. & Priha, A. 2017. Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 20/2017. Viitattu 8.1.2019. <http://hdl.handle.net/10138/195072>

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Graduryhmä. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 17.4.2018. http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo. Bookwell Oy.

Hosionaho, S. 2014. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013-2017. [esitelmä] ”Hissillä kotiin” Valtakunnallinen hissiseminaari, 8.5.2014. Ympäristöministeriö. Viitattu 30.4.2019. <https://docplayer.fi/18228075-Ikaantyneiden-asumisen-kehittamisohjelma-2013-2017.html>

Hylkilä, P. 2019. Maatilan sukupolvenvaihdoskauppa. Pro gradu-tutkielma. Oikeustieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto.

Jolanki, O. 2016. Aikuisten kimppa-asuminen yleistyy Suomessa. Keski-suomalainen 13.11.2016. Viitattu 8.4.2018. <https://www.ksml.fi/teemat/sunnuntaisuomalainen/Aikuisten-kimppa-/asuminen-yleistyy-Suomessa/872727>

Jolanki, O. 2017. Yhteisöllisyys ikääntyneiden asumisessa – esimerkkejä Suomesta ja muualta. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013-2017.[esitelmä] Ikääntyneiden asumisratkaisut 17.5.2017. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Jolanki, O., Leinonen, E., Rajaniemi, J., Rappe, E., Räsänen, T., Teittinen, O. & Topo, P. 2017. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 47/2017. Viitattu 16.5.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-415-3>

Jyrkämä, J. 1995. ”Rauhaisesti alas illan lepoon”? Tutkimus vanhenemisen sosiaalisuudesta neljässä paikallisyhteisössä. Akateeminen väitöskirja. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Jyväskylä. Suomen Yliopistopaino Oy.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä. Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Kanninen, A. & Minkkinen, S. 2018. Helsingin Loppukiri. Asukasyhteisö Helsingin Arabianrananssa. Blogi. Viitattu 30.8.2018.
<https://loppukiriseniorit.blogspot.com/>

Keltto, A. 2016. Kun koti on paras paikka. Lakean ja Diakonialaitoksen yhteistyö tarjoaa yhteisöllistä asumista ikäihmisille. Pohjalainen – lehti 18.12.2016. Viitattu 25.8.2017. <https://lakea.fi/kun-koti-on-paras-paikka-lakean-ja-diakonialaitoksen-yhteistyö-tarjoaa-yhteisöllistä-asumista-ikäihmisille/>

Kivelä, S-L. 2009. Depressiosta tasapainoon. Hyvä elämä iäkkäänä. Sastamala. Kirjapaja.

Kivelä, S-L. 2012. Hyviä vuosia. Arvokas ja turvallinen ikääntyminen. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

L 23.4.1999/523. Henkilötietolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523/>

L 28.12.2012/980. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.10.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980/>

L 15.7.2005/566. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 30.4.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050566>

L 21.5.1999/621. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621/>

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.10.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731/>

L 30.12.2010/1326 Terveystietolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.10.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>.

Lehtineva, A. 2018. Pastori. Vaasan suomalainen seurakunta. Luento 28.3.2018.

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Tampere. Vastapaino.

Lång, O. 2011. Yhteisöllisyys kaupungin vuokratiloissa. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/84706>

Moilanen, H. 2017. Sosiaaliturvan historia alkoi vaivaishoidosta. Artikkelilehti Sosiaalivakuutus 4/2012. Viitattu 27.4.2019. <https://sosiaalivakuutus.fi/sosiaaliturvan-historia-vaivaishoidosta-nykypaivaan/>

Nurmela, S. & Rautavaara, E. 2009. Kestävän kehityksen ja yhteisöllisyyden nykykäytännöt, asenteet ja tiedot sekä tuen tarve. 4V: Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin – yhteisöllisyys ja hyvä elinympäristö -hankkeen selvitys. TNS Gallup Oy. Viitattu 14.3.2018. <https://docplayer.fi/555481-Kestavan-kehityksen-ja-yhteisollisyyden-nykykaytanteet-asenteet-ja-tiedot-seka-tuen-tarve.html>

Okulov, S. 2008. ”Yksinolo on aika orpo”. Vanhusten palveluasumisen yhteisölliset tekijät vanhusten palveluasumisen kokemuksissa. Lisensiaatin tutkimus. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Kuopion yliopisto.

Opetushallitus. 2013. Yhteisöllisyys. Viitattu 3.10.2017. http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/

Karppinen, M. 2017. Koko kerrostalo innostui kuntoilemaankin yhdessä. Pohjalainen – lehti 27.12.2017

Peltonen, P. & Wallin, O. 2014. Ikääntyneiden työntekijöiden työurien jatkaminen - työntekijän, organisaation ja talouden näkökulmasta. Ikästrategiahankkeen tutkimusraportti. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja B, Raportteja 67. Tampere. Viitattu 30.4.2019. <https://www.tamk.fi/-/ikaantyneiden-tyontekijoiden-tyourien-jatkaminen-tyontekijan-organisaation-ja-talouden-nakokulmasta>

Pylvänen, R. 2009. Urbaani asuinyhteisö. Yhteisöllisen asuinkonseptin kehitys ja toteutuksen mahdollisuudet. Diplomityö. Arkkitehtuurin laitos. Tampereen teknillinen yliopisto.

Raatikainen, P. 2013. Ihmistieteet ja filosofia. Tallinna. Gaudeamus Oy.

Ristimäki, M., Tiitu, M., Helminen, V., Nieminen, H., Rosengren, K., Vihanninjoki, V., Rehunen, A., Strandell, A., Kotilainen, A., Kosonen, L., Kalenoja, H., Nieminen, J., Niskanen, S. & Söderström, P. 2017. Yhdyskuntarakenteen tulevaisuus kaupunkiseuduilla. Kaupunkikudokset ja vyöhykkeet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2017. Helsinki. Viitattu 29.4.2019. <http://hdl.handle.net/10138/176782>

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2014. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Routasalo, P. 2016. Yksinäisyys ja eristäytyminen. Teoksessa ”Geriatría. Duodecim.”. 419. Toim. Tilvis, R., Pitkälä, K., Strandberg, T., Sulkava, R. & Viitanen, M. Tallinna. Printon.

Ruonakoski, A. 2014. Sujuvampi arki ikääntyville. Yhdyskuntien suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito väestön ikääntyessä. Suomen Kuntaliitto. Viitattu 15.4.2019. <https://docplayer.fi/17679940-Sujuvampi-arki-ikaantyyville.html>

Saarenheimo, M. & Pietilä, M. (toim.). 2011. Mielen Muutos masennuksen hoidossa. Mielialaongelmista kärsivien iäkkäiden ihmisten psykososiaalinen tukeminen. MielenMuutos –tutkimus ja kehittämishanke. Tutkimusraportti 2, 34–38. Vanhustyön keskusliitto. Raisio. Newprint Oy.

Sainio, P. & Koskinen, S. 2016. Iäkkään väestön toimintakyvyn kehitys. [esitelmä]. Suomi ikääntyy –kurssi 9.2.2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Seppänen, M. & Haapola, I. 2016. Ikääntyneet paikallisen yhteisöllisyyden rakentajina. Teoksessa ”Hyvinvoiva asuinalue – yhteistyöllä kehittäen”, 100–116. Toim. Järvelä, J. & Tuominen, M.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017 – 2019. Viitattu 28.4.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3960-8>

Strandell, A. 2011. Asukasbarometri 2010. Asukaskysely suomalaisista asuinympäristöistä. Suomen ympäristökeskuksen raportteja. 31/2019. Helsinki. Edita Prima Oy. Viitattu 28.4.2019. <http://hdl.handle.net/10138/37042>.

Strandell, A. 2017. Asukasbarometri 2016 - Kysely kaupunkimaisista asuinympäristöistä. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19/2017. Viitattu 28.4.2019. <http://hdl.handle.net/10138/193009>.

STT Viestintäpalvelut Oy. 2016. Kunnat innostuivat uudesta senioriasumisesta - kysyntää myös ulkomailla. Viitattu 18.4.2018. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/kunnat-innostuivat-uudesta-senioriasumisesta---kysyntaa-myos-ulkomailla?>

Säike, S. 2019 Kotihoitopalvelun yksikönjohtaja. PDL-Palvelut Oy. Haastattelu 30.4.2019.

Tampereen yliopisto. 2017. Tutkittavien informointi. Tietoarkisto. Viitattu 3.10.2017. <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/tutkittavien-informointi.html>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 2.1.2019.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

THL. 2015. Mitä toimintakyky on? Viitattu 14.4.2019.

<https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>

Tiilikainen, E. 2016. Yksinäisyys ja elämäntyyli. Laadullinen seuranta tutkimus ikääntyneiden yksinäisyydestä. Akateeminen väitöskirja. Valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos. Helsingin yliopisto.

Toivonen, K & Suhonen, R. 2013. Ikääntyneiden kielteinen yksinäisyys. Teoksessa ”Ikääntyneen ihmisen terveysongelmat ja niiden arviointi – esimerkkejä keskeisistä terveysongelmista”. Toim. Stolt, M., Axelin, A. & Ruhonen, R. Turku. Juvenes Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa. Hansaprint Oy.

Vaasan Lakeankulman Portti Oy – esite 2016.

Vaasan Lakeankulman Torni Oy – esite 2016.

Veijola, A. 2013. Ikäihmisen toimintakyky, toimintakyvyn arviointi ja arviointitiedon käyttäminen. Eheä Elämän Ehto - Ikäihmisen vireä huominen. [esitelmä] Pohjois-Suomen gerontologinen –kongressi 18.4.2013. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.2.2019. http://www.oamk.fi/hankkeet/eee/docs/ikaihminen/arja_veijola.pdf

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski. Gummerus Kirjapaino Oy.

Väestöliitto 2018. Yhteisöllinen ja yksilöllinen kulttuuri. Viitattu 4.6.2018.
http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/yhteisollinen_ja_yksilollinen_ku/

LIITE

TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. YKSILÖLLISYYS

- muuttaminen: syyt, vapaaehtoisuus
- perhe
- harrastukset

2. YHTEISÖLLISYYS

- käsitteen ymmärtäminen
- miten syntyy ja kehittyy
- oma suhtautuminen yhteisöllisyyteen
- odotukset yhteisöllisyydestä uudessa talossa
- ehdotuksia yhteisöllisyyden kehittymiseen/parantumiseen

3. ASUKASKERHO

- merkitys yhteisöllisyydelle
- mitä itse ajattelee siitä
- minkälaista ohjelmaa sinne haluttaisiin